

अध्याय ६० वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥
 श्रीगुरु समर्थ दत्तावधूत। श्रीरामेश्वर क्षेत्री जात ॥
 वृक्षातळीं वाळूंत बसत। पदार्थ जवळ ते र्ही ॥१॥
 अन्नसत्रींचा कारकून। भाविक धार्मिक ब्राह्मण ॥
 यतिवरा देत नेऊन। ताट उत्तम अन्नाचें ॥२॥
 प्रार्थी आपण दिव्य पुरुष। न कळे आपुल्या लीलेस ॥
 नित्य आपणां कोठें ग्रास। क्षेत्रीं कोठें न दिसतां ॥३॥
 तरी गुरो विनंति अशी। नित्य आणीत भोजनासी ॥
 करा स्वीकार मम मानसीं। भावना उदेली पूर्ण करा ॥४॥
 त्याचें शुद्ध प्रेम पाहिलें। त्यांतील थोडेंसे घेतलें ॥
 असें कांहीं दिवस चाले। अवधूत वृत्ति गुरूची ॥५॥
 बालोन्मत पिशाचचाळे। लोकां अनुभव चांगले ॥
 गुरूपदीं मानस वळे। नाना लोकांचें दिसतसे ॥६॥
 साठ वर्षांचा कारकून। करी विनंति हवें संतान ॥
 गुरु सांगती भाव पाहून। पुत्र होईल जाईल ॥७॥
 गुरु कोठें निघून जाती। पण ताट नित्य गुरूप्रती ॥
 ठेव ब्राह्मण भावें अती। पुढें त्यास पुत्र झाला ॥८॥
 झाडावर पिशाचच होतें। तेंच तें अन्न घेत होतें ॥
 संशय ब्राह्मण - चित्तातें। परंतु नेम न चुकती ॥९॥
 सात वर्षांचा बाळ झाला। परंतु गुरूंना न दाविला ॥
 मनी कारकून चिंतावला। कधीं भेटती गुरूवर ॥१०॥
 श्रीगुरु स्वरूपीं रंगले। कर्मबंध त्यांसी कसले ॥
 पण भक्तपाशीं ते बांधिले। दर्शन-योग आलासे ॥११॥
 पत्नी मुलगा कारकून। एकदां रामेश्वर-दर्शन ॥
 करून बाहेर निघून। येतांच दिसले श्रीगुरू ॥१२॥

श्री दत्तचरित्रसार अध्याय ६० वा

ब्राह्मण करी नमस्कार। स्तवन करी वारंवार ॥
 फळें ठेवून नमस्कार। आदरें पुन्हां पुन्हां करी ॥१३॥
 पुत्रा बोलावी दर्शनास। तो म्हणे भीती वाटे मनास ॥
 दर्शन आणील मृत्यूस। विप्रें ओढून आणिला ॥१४॥
 देवळांत गुरु दिसती। बाहेरही लोक पहाती ॥
 गुरूच्या लीला न कळती। नमिती आदरें गुरुपार्यां ॥१५॥
 मारूं नका पुत्र म्हणाला। जातों जातों सत्य वदला ॥
 एका घटकेंत वाढला। उंच पुष्ट दहा हात ॥१६॥
 नमून विनवी गुरूला। मुक्ति द्यावी देवा मजला ॥
 जमिनीवर तो पडला। प्रेत होऊन त्यावेळीं ॥१७॥
 लोक जाहले भयभीत। प्रकार घडला विपरीत ॥
 शिवा देवा धांवा म्हणत। भय वाटतो आम्हांसी ॥१८॥
 श्रीगुरुनाथा दया आली। सांगती ब्राह्मणा त्यावेळीं ॥
 पूर्वीच माझी असे बोली। पुत्र होईल जाईल ॥१९॥
 प्रेतास अग्नि द्यावा आतां। झाडावर झोर्टिंग होता ॥
 तोच अन्न भक्षित होता। पुत्रही जन्मे तोच तुला ॥२०॥
 आतांच त्याला मुक्त केला। चिंताभय नाही उरला ॥
 लोक विनविती गुरूला। प्रेत न उचले आम्हांसी ॥२१॥
 श्रीगुरु भस्म लावा म्हणती। भस्म-महिमाही सांगती ॥
 गेली पळून लोक-भीती। प्रेत झालें बाळासम ॥२२॥
 मग त्याचा संस्कार झाला। ब्राह्मण विनवी द्या पुत्राला ॥
 दया उपजे श्रीगुरूला। उत्तम पुत्र दिला म्हणती ॥२३॥
 मग ब्राह्मणां पुत्र झाला। कारकून बहु आनंदला ॥
 श्रीगुरूची अगम्य लीला। त्यांना नमस्कार असो ॥२४॥
 रामेश्वर कोटितीर्थांत। स्नान करण्या लोक येत ॥
 पण पूजारी करूं न देत। दक्षिणा पाहिजे सांगती ॥२५॥

श्री दत्तचरित्रसार अध्याय ६० वा

द्रव्यावरच त्यांचें चित्त। दांभिकां धर्म न दिसत ॥
 तेथें स्नानार्थ गुरु जात। सांगती आम्हां स्नान घाला ॥२६॥
 यतिवरा विप्र म्हणती। दक्षिणा हवी आम्हांप्रती ॥
 त्यांना गुरु उत्तर देती। आम्ही संन्यासी दिगंबर ॥२७॥
 पैसा नाही आम्हांजवळ। ऐकून वदती ब्राह्मण खल ॥
 स्नानाची व्यर्थ तळमळ। क्षोभले गुरु उद्गारती ॥२८॥
 स्नानचि गेलें तीर्थातून। गुरुनाथ जाती निघून ॥
 तीर्थकूपीं किडे पडून। दुर्गधी पसरे चहूंकडे ॥२९॥
 मंत्रतंत्र नवस सायास। करून भागले बहुवस ॥
 विप्र म्हणती यति विशेष। त्यांचे बोलच बाधले ॥३०॥
 बंद पडलें स्नानपान। ब्राह्मण झाले द्रव्यहीन ॥
 थकले गुरूंस शोधून। श्रृंगेरीस मग जाती ॥३१॥
 श्रीशंकराचार्यास नमून। सांगती तीर्थ वर्तमान ॥
 उपाय पुसती विनवून। आचार्य समाधि लाविती ॥३२॥
 जगद्गुरु सांगती द्विजांस। तुम्ही पापी अतितामस ॥
 असे वागतां होई नाश। इहपरत्र दुःख होई ॥३३॥
 ते संन्यासी परमेश्वर। लोकहितार्थ अवतार ॥
 त्यांचा केला तुम्ही धिक्कार। म्हणून झालें सर्व असें ॥३४॥
 तरी आतां धर्मवर्तन। तीर्थयात्रा तत्त्व समजून ॥
 मिळेल त्यांत समाधान। राहून संसार करावा ॥३५॥
 तुम्हां भेटतील ते यती। त्यांची करावी भावें स्तुती ॥
 नंतर ते प्रसन्न होती। तुमची इच्छा पुरेल ॥३६॥
 दांभिक स्वभाव टाकून। शुद्ध मनें ईशचिंतन ॥
 नीति न्याय मनीं ठेवून। वागतां कल्याण होईल ॥३७॥
 भावें जगद्गुरूंचें पूजन। करून निघाले ब्राह्मण ॥
 गळाला त्यांचा अभिमान। रामेश्वर क्षेत्रीं पातले ॥३८॥

श्री दत्तचरित्रसार अध्याय ६० वा

मंदिरीं रामेश्वर-दर्शन । करण्या जातां गुरु-दर्शन ॥
झालें मग गेले शरण । प्रार्थिती क्षमा करावी ॥३९॥

ब्राह्मणांस यति पुसती । जगद्गुरु काय सांगती ॥
तसे वागतां कल्याण-प्राप्ती । इहपर सुख होईल ॥४०॥

नमून विप्र विनविती । शुद्धि असावी तीर्थाप्रती ॥
शंकर-स्थानीं गुरुमूर्ती । सांगती इच्छा पुरेल ॥४१॥

यतीचें अमृत वचन । तीर्थ निर्मळ होऊन ॥
जल उत्तम पूर्वीहून । पाहून आनंद भक्तांना । ॥४२॥

धर्माचारें वागावे जन । यासाठीं श्रीगुरु-वर्तन ॥
त्यांनाच शरण जाऊन । पूजारी विप्र सुखावले ॥४३॥

सर्व करिती नमस्कार । श्रीगुरुदत्त यतिवर ॥
त्यांचें महात्म्य दिव्य फार । त्यांना नमस्कार असो ॥४४॥

जवळ क्षेत्र रामेश्वर । दोन गांवांची जहागीर ॥
वैष्णवां असे निरंतर । शिवकांची विष्णुकांची ॥४५॥

अधिकारी मागती आधार । वैष्णव होती चिंतातुर ॥
गांव जप्त करी सरकार । शिवकांचींत गुरु होते ॥४६॥

गुरुपार्शीं वैष्णव येती । सांगती झाली परिस्थिती ॥
गुरु प्रेमें त्यांना म्हणती । येथें आणावें अधिकारी ॥४७॥

नंतर प्रयासें करून । अधिकारी सांगती येऊन ॥
प्रमाण-पत्र दाखवून । गांव सुटती पूर्ववत ॥४८॥

गुरुनाथ त्यांसी सांगती । नदींत मोठ्या शिलेवरती ॥
लेख आहे मिळे माहिती । देता घेता सकळही ॥४९॥

मग जुन्या लिपीचें वाचन । होऊन शंका-समाधान ॥
वैष्णवांना पूर्वी समान । गांव मिळती, आनंदले ॥५०॥

शिवकांचीं स्मार्त शैवांची । विष्णुकांची ती वैष्णवांची ॥
सर्वत्र देवही एकची । द्वेष कोणी करूं नये ॥५१॥

वैष्णव जहागिरदार । गुरूला करिती नमस्कार ॥
स्तविती भावें वारंवार । धन्य कृपा श्रीगुरूची ॥५२॥

त्यांना असो भावें नमन । गिरनार स्थान प्राचीन ॥
तेथें तपश्चर्या करून । दत्तां आचार्य प्रार्थिती ॥५३॥

श्रीमदाद्यशंकराचार्य । जगद्गुरूंस दत्तराय ॥
प्रसन्न होऊन अभय । वरदान देती उत्तम ॥५४॥

मग आचार्य सुप्रसन्न । करिती धर्मसंस्थापन ॥
श्री आचार्यांस नमन । आणि दत्तांस भावें असो ॥५५॥

गिरनार आपुलें स्थान । तेथें जाती नृसिंहभान ॥
तीर्थे गोमुख हनुमान । दोन रात्री राहाती तिथें ॥५६॥

भक्तमेळे तेथें असती । नृसिंह गुरूंना वंदिती ॥
पांगळा भक्त करीं स्तुती । श्रीगुरो तुम्ही दत्तगुरू ॥५७॥

जवळ येऊन वंदन । करावया उत्सुक मन ॥
तरी कामना पुरवून । व्हावे प्रसन्न दासावरी ॥५८॥

नृसिंहभान कळवळून । सांगती बाळा डोळे मिटून ॥
समोर मजकडे चालून । येरे आतां लवकर ॥५९॥

तेथें इतर साधु संत । हें अशक्य वाटे म्हणत ॥
जन्मापासून पांगळाभक्त । कसा चालत जाईल ॥६०॥

पण पांगळा ठेवी भाव । म्हणे दत्तगुरु मला पाव ॥
गुरुभेटीची त्याला हांव । चालत गेला गुरूकडे ॥६१॥

सर्वजण आश्चर्यचकित । श्रीगुरुपदीं विनम्र होत ॥
अपराध क्षमा करा म्हणत । तुम्ही साक्षात दत्तगुरु ॥६२॥

पांगळा भक्त संतुष्ट झाला । गुरुराया प्रेमें भेटला ॥
श्रीगुरु सर्व संतजनांला । सांगतीं निंद करूं नये ॥६३॥

अखंड विवेक करून । साधावें परमात्म चिंतन ॥
नानापरी बोधितां जन । शरण पूर्ण श्रीगुरूला ॥६४॥

श्रीनरसिंह सरस्वती । कमंडलू तीर्थी जाती ॥
स्नानादिक प्रेमें करिती । पूजिती तीर्थदेवता ॥६५॥

भक्तजन स्तुति करिती । श्रीगुरु झाले त्रयमूर्ती ॥
गुरु दत्तात्रेया पहाती । सगुण रूपीं भक्तजन ॥६६॥

सर्व लोकां आनंद झाला । काय लिहावा तो सोहळा ॥
भाग्य दिवस धन्य भला । सर्वही लीन दत्तपदीं ॥६७॥

श्रीत्रयमूर्ति दत्त दर्शन । सावकाश घेती भक्तजन ॥
श्रीदत्तात्रेय आशीर्वचन । मिळे सर्वास सद्भाग्यें ॥६८॥

श्रीदत्त पर्वत गिरनार । त्याच्या उंच शिखरावर ॥
दत्ता पादुका मनोहर । तेथें श्रीदत्त गिरनारीं ॥६९॥

श्रीदत्तात्रेय अत्रिसुत । तेच नृसिंहयति दत्त ॥
गुप्त होऊन श्रीगुरुदत्त । श्रीदत्तशिखरीं प्रकटले ॥७०॥

साधुसंत होती चुकर । म्हणती कोठें श्रीगुरुवर ॥
दिसले श्रीदत्त शिखरावर । जाती शरण संतसाधु ॥७१॥

श्रीगुरुदत्त संग घडावा । असे प्रार्थिती श्रीगुरुदेवा ॥
भक्तजनांच्या पाहुन भावा । प्रेमें श्रीदत्त सांगती ॥७२॥

अंतर्यामीं असों निश्चित । जें जें कोणी भावें स्मरत ॥
तेथें तिष्ठत सदोदित । चिंता कांहीं न करावी ॥७३॥

साधु संतां आनंद झाला । करिती श्रीगुरुपूजनाला ॥
दिव्यानंद अनुभविला । थोर भाग्य तयांचें ॥७४॥

श्रीदत्तात्रेय भक्तांसहित । त्यांना साष्टांग प्रणिपात ॥
कृपा धरा दत्ता सतत । हीच विनंति गुरुपायां ॥७५॥

आनंदाचा मंगल दीन । असा येवो प्रत्येक दिन ॥
दत्तात्रेयरूप बघून । सर्वात्मभाव स्थिरावें ॥७६॥

धर्म करी सर्वा बरवें । श्रीदत्तस्मरण करावें ॥
सर्वांचें कल्याण चिंतावें । व्यवहार असावा सूचक ॥७७॥

श्रीपदीं अभिमान टाकावा । दत्तपदीं भाव असावा ॥
 द्वैत भाव सहन करावा । सत्वास जय येतसे ॥७८॥
 श्रीक्षेत्र द्वारका नगरी । श्रीकृष्णाची सुंदर पुरी ॥
 तेथें गुरुदत्त गिरनारीं । एकदां असती स्वभावें ॥७९॥
 भुन्या बुवा प्रसिद्ध नाम । त्यांना लांब शुभ रोम ॥
 हठयोगी भक्तउत्तम । दावी आदर साधु संतां ॥८०॥
 ब्रह्माप्राप्ति व्हावयासाठीं । चिंता लागली त्यांना मोठी ॥
 निरसावया संशयगांठी । वेदांत चर्चा चालतसे ॥८१॥
 देवाधिदेवा दत्तात्रेया । कधी येसी मज ताराया ॥
 शुद्ध मानसें गुरुराया । आळविती ते सर्वदा ॥८२॥
 जरी भेटती दत्तात्रेय । तरी शंका समूळ जाय ॥
 ब्रह्मरूप मिळे अक्षय । असें चिंतिते नित्य ते ॥८३॥
 त्यांची दया गुरूंस आली । ध्यानीं दिसे गुरुमाउली ॥
 तशी पुढ्यांत उभी राहिली । बुवा ध्यानांत रंगती ॥८४॥
 नेत्र उघडतां पुढ्यांत । ध्यानासम नृसिंहदत्त ॥
 आनंदा पारावार नसत । गुरु बोलती सांग शंका ॥८५॥
 व स्वतःच सांगूं लागती । वेदांतविवरण करिती ॥
 आत्मज्ञान उपदेशिती । बुवांची समाधि लागली ॥८६॥
 नृसिंहगुरु कृपामूर्ती । त्यांचे शिरीं हस्त ठेविती ॥
 भुन्या बुवा सावध होती । गुरुला नमिती भक्तीनें ॥८७॥
 सर्व निमाली तळमळ । श्रीनृसिंह गुरु दयाळ ॥
 आपणा सारिखें तात्काळ । करिती बुवांस प्रेमानें ॥८८॥
 बुवा करिती भावें स्तवन । आजवरी जें इच्छी मन ॥
 तें पुरवून समाधान । केलें नरहरी गुरुराया ॥८९॥
 श्रीगुरुचे केलें पूजन । स्तुति करिती सर्वजन ॥
 द्वारकापुरी आनंदून । धाली नृसिंह गुरुकृपें ॥९०॥

जन्मांध सुरदास प्रेमळ । विनवी भावें गुरो दयाळ ॥
 तुम्ही सत्य दत्त कृपाळ । इच्छितों प्रत्यक्ष पहावया ॥९१॥
 रावजी वैद्य वामोरीकर । बुवा म्हणती हो गुरुवर ॥
 दोघांसही द्या कृपाकर । द्रवले नृसिंह दत्तगुरु ॥९२॥
 सुरदासा गुरु सांगत । डोळे उघडून पहा त्वरित ॥
 सुरदासा आनंद अमित । पाही स्तवी श्रीगुरुला ॥९३॥
 अलख श्रीगुरु गिरनारी । निरंजन श्री निराकारीं ॥
 नभ कोदले जयजयकारीं । गुरु आशीर्वाद देती ॥९४॥
 बुवांस श्रीगुरु कथिती । पूर्वीं रावजी वैद्याप्रती ॥
 दोनदां भेट दिली होती । माहिती ऐकावी सांगतों ॥९५॥
 काशी क्षेत्रीं गंगातीरीं । याची आई दुखणेकरी ॥
 तेव्हां रावजी चिंता करी । आम्ही पातलों त्याठायीं ॥९६॥
 तिला धरिलें आम्ही हातीं । मग सावध झाली होती ॥
 दुसऱ्या वेळीं ब्रह्मावतीं । संकट यांचें निवारिलें ॥९७॥
 हे असती भक्त चांगले । वैद्या खून पटे त्यावेळे ॥
 प्रेमें स्तवन करी चांगलें । श्रीगुरु आशीर्वाद देती ॥९८॥
 त्यांना पुत्र असती तीन । त्यांतील गुरुभक्त वामन ॥
 श्रीगुरुलीलामृत लिहून । लोकां तारिती गुरुकृपें ॥९९॥
 श्रीगुरुराया तुला शरण । तूंच करिसी सदा रक्षण ॥
 हा साठावा अध्याय पूर्ण । अर्पितां घेसी भक्तसुखा ॥१००॥

श्रीगुरुदत्तात्रेयार्पणमस्तु

अध्याय ६१ वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः ॥
 श्रीनरसिंह सरस्वती । कोठें केव्हां काय करिती ॥
 न कळे परंतु भक्तांप्रती । वाटे आधार सर्वत्र ॥१॥
 रावजींचें केलें समाधान । व सर्वें घेऊन भक्तजन ॥
 फिरती द्वारकेमधून । सांगती महिमा तीर्थांचा ॥२॥
 श्रीकृष्ण परमात्मा स्थान । सर्वा करी सदा पावन ॥
 श्रीपुरुषोत्तम भगवान । तेच नृसिंह जगद्गुरु ॥३॥
 भुन्याबुवांकडे पूजन । मंगल आरति भावें भजन ॥
 होऊन मिळे आशीर्वचन । श्रीगुरु गुप्त जाहले ॥४॥
 एकदां जाती श्रीगुरुवर । कच्छप्रांतीं क्षेत्र सुंदर ॥
 कृष्ण त्रिविक्रम मंदिर । तीर्थ सरोवर नारायण ॥५॥
 तेथें अधिकारी महंत । त्याचे शिष्यही आशाभक्त ॥
 दक्षिणेशिवाय कृपांत । न देती स्नान करावया ॥६॥
 ते दीन भक्तांस बोलती । धनावीण तीर्थ दैवतीं ॥
 कशास येतां गुरु अकती । आणि हंसती खदखदां ॥७॥
 श्रीगुरु उडून तीर्थीं जाती । सर्वें सेवकांसही नेती ॥
 शिष्यांसह महंत पहाती । आणि लीन श्रीगुरुपदीं ॥८॥
 चार पुरुष जल वापींत । वरचेवर एक वीत ॥
 गुरु स्वानंदीं मग्न असत । एक दिवस अहोरात्र ॥९॥
 अधिकारी वृद्ध महंत । चार शिष्यही सर्व पहात ॥
 ताठा गळे अनुताप होत । क्षमा मागती नानापरी ॥१०॥
 त्यांचीं भावना ओळखून । वरचेवर पाण्यावरून ॥
 गुरुनाथ येती चालून । सशिष्य महंत सत्कारिती ॥११॥
 मनोभावें पूजाभजन । होऊन मिळे आशीर्वचन ॥
 चमत्कार येत घडून । महंत-कुष्ठ व्याधि पळे ॥१२॥

फलाहार अल्प करून । श्रीगुरु करिती शयन ॥
 तसेच महंतादि जन । सकाळीं उठले सर्वही ॥१३॥
 नित्यविधि सकळ झाले । देवा नैवेद्य भोग दिले ॥
 भोजना सर्वही बैसले । लाभ श्रीगुरु-पंक्तीचा ॥१४॥
 एका ब्राह्मणा संशय येत । श्रीगुरु संन्यासी दिसत ॥
 काय साधन ते करीत । मंत्र तंत्र जादु टोणा ॥१५॥
 गुरु जाणती विप्रमन । पुसती झाल्यावर भोजन ॥
 शास्त्री पंडित तूं ब्राह्मण । काय साधन सांग केले ॥१६॥
 विप्राचा तर्क न चालला । गुरूला संशय कळला ॥
 मनोभावे शरण गेला । म्हणे अपराधी क्षमा करा ॥१७॥
 संशय जाळें निरसलें । मन माझे निर्मळ झालें ॥
 घरही पावन करा भलें । आपण श्रीगुरु नारायण ॥१८॥
 विप्राचा भाव ओळखून । श्रीगुरु आणि भक्तजन ॥
 द्विजगृही करिती गमन । विप्र आनंदें नेतसे ॥१९॥
 गंधाक्षता पुष्पालंकार । धूप दीप फळ कापूर ॥
 घेऊन येती नारीनर । तेथें श्रीगुरु-दर्शना ॥२०॥
 भावें श्रीगुरु-पूजा झाली । आनंदली भक्त मंडळी ॥
 श्रीगुरुनृसिंह त्यावेळीं । पुसती विप्रास कौतुकें ॥२१॥
 कोठें असती मातापिता । विप्र म्हणे तीं उभयतां ॥
 मृत्यु पावलीं त्यांना आतां । छत्तीस वर्षे जाहलीं ॥२२॥
 गुरुप्रश्नाचा हेतु काय । आम्हांस उमज न होय ॥
 गुरु म्हणती पिता जाय । सर्पयोनीत आशेमुळें ॥२३॥
 तव बाळक पाळण्यांत । प्रेमानें नाग झोके देत ॥
 जाऊन पहावें घरांत । परंतु कोणी मारूं नका ॥२४॥
 आशानाश झाल्याशिवाय । कधीं न मिळे सद्गति सोय ॥
 नाना योनी वासनामय । येतात जीवां मेल्यावरी ॥२५॥

कोण्या जीवासी न मारावें । वदती शास्त्रें हें बरवे ॥
 सर्वाना समान पहावें । उत्तम तत्त्व हें असे ॥२६॥
 मग लोक घरांत गेले । तेथें भुजंगातें पाहिलें ॥
 गुरुबोल सर्वा पटले । परंतु भीती वाटतसे ॥२७॥
 नाना लोक नाना बोलती । विश्वास वाटेना त्यांप्रती ॥
 भुजंगासी वाटली भीती । येई सरळ गुरूकडे ॥२८॥
 त्या नागासी गुरु सांगती । ज्यांची माया धरिली चित्तीं ॥
 तेच मारावया टपती । वासना-खेळ पहावा ॥२९॥
 काय हवें आतां तुजला । भिऊं नको सांग आम्हांला ॥
 नरवाणीं साप म्हणाला । संसार-सुख मला नको ॥३०॥
 मला द्यावी उद्धारगती । योगेश्वर त्यासह निघती ॥
 लोक नवल पाहाया जाती । श्रीनारायण तीर्थाकडे ॥३१॥
 गुरु सांगती भुजंगातें । स्नान करावें या तीर्थातें ॥
 मग टाकून या योनीतें । योगीकुलांत जन्म घे ॥३२॥
 नंतर होसील सर्पा मुक्त । या तीर्थाचा महिमा अनंत ॥
 भुजंग वंदून बोलत । आपण सत्य ईश्वर ॥३३॥
 कृपा करून मार्ग दाविला । नमस्कार तव पदांला ॥
 भुजंग तीर्थात रिघाला । होतसे उद्धार तयाचा ॥३४॥
 सर्व लोक विस्मत झाले । श्रीगुरूला स्तवूं लागले ॥
 गुरु आशीर्वाद वदले । आणि जाती इतरत्र ॥३५॥
 राजे तुकोजी होळकर । वंदिती गुरूंना अबूवर ॥
 सिंध पंजाब काश्मीर । श्रीगुरु फिरती चहूंकडे ॥३६॥
 हिमालयांत त्यांची वस्ती । जाती तिकडे दीक्षा देती ॥
 श्रीपाद श्रीवल्लभ मूर्ती । श्रीनृसिंह जगद्गुरु ॥३७॥
 ज्योतिर्मठाचे शिरोमणी । श्रीशंकराचार्य पीठस्थानीं ॥
 एकदां होते नृसिंह मुनी । त्यांना नमस्कार असो ॥३८॥

कांहीं काल तेथें राहून । शिष्य लोकां बोधिती ज्ञान ॥
 मग दुसरीकडे निघून । जाती नृसिंह श्रीगुरु ॥३९॥
 दत्तनगर काया म्हणून । ते करिती सर्वत्र गमन ॥
 ब्रह्मस्थिती पूर्ण बाणून । अवधूत-वृत्ति दिसतसे ॥४०॥
 हेंच मागणें देवा द्यावें । तव चिंतन सदा घडावें ॥
 तव चरणीं जीवें भावें । श्रद्धा भक्ति खरी असो ॥४१॥
 जोगाईचे आंबेगांवी । नांदे श्रीयोगेश्वरी देवी ॥
 प्राचीन क्षेत्र मूळची देवी । कोकणस्थ-देवीला नमूं ॥४२॥
 श्रीगुरु नरसिंह यती । तेथील डोंगरीं राहाती ॥
 देवी दत्त एक असती । त्यांना नमस्कार असो ॥४३॥
 गुरांसह गुराखी जाती । डोंगरांत गुरें चरती ॥
 मुलांसवे गुरू खेळती । मुलें रमती गुरुपदीं ॥४४॥
 मुलांत एक मुलगी होती । गुरूला देतसे भाकरी ती ॥
 पांच वर्षाची ती आवडती । गुरूला नमी आदरें ॥४५॥
 गुरुकृपा गहन असे । मातापित्यातें सुचतसे ॥
 नवल करावें वाटतसे । मुलीचें कल्याण करावया ॥४६॥
 तेथेंच श्रीमंत सावकार । परंतु सदा चिंतातुर ॥
 पत्नीपोटीं नसे कुमार । त्याला मुलगा अर्पावा ॥४७॥
 स्वकन्येस तेव्हां सगळा । मुलासमान वेष दिला ॥
 देवळामध्यें त्यासी नेला । देवदर्शन करावया ॥४८॥
 नमून केली देवा विनंती । आणि सावकाराकडे येती ॥
 पुत्र शोधून तुम्हांप्रती । सांगती आणिला असे हा ॥४९॥
 तरी आपला म्हणा यासी । देवकृपें मिळे तुम्हांसी ॥
 सावकार आनंदे मानसीं । पुत्रोत्सव करी सुखें ॥५०॥
 विश्वासें कपट न जाणिलें । सर्वाना मुलगा वाटलें ॥
 कांहीं कालें लग्न योजिलें । वधू गंगाखेडची ॥५१॥

लहानपर्णी त्या कालांत । विवाहाची चाल असत ॥
 आस ज्योतिषी पुरोहित । उत्तम मुहूर्त ठरविती ॥५२॥
 श्रीमंताच्या घरचें लग्न । समारंभे बहुत जन ॥
 वधू-गांवा जात निघून । सीमांत-पूजन जाहलें ॥५३॥
 हळद लावितां वर पायांस । कपट कळे वधूपक्षास ॥
 स्त्रीस्वरूप वर बाळास । कशास लग्न स्त्रिया म्हणती ॥५४॥
 बातमी सर्वा समजली । सावकाराची मान खाली ॥
 मुकाट्यानें निघून आली । मंडळी वरपक्षाची ॥५५॥
 पूर्वी न शोधिलें कपट । त्यामुळें तोंड काळेंकुट्ट ॥
 करण्यास याचा शेवट । अधिकाऱ्यानें कळविलें ॥५६॥
 त्यानें जाणून प्रकरण । कन्या मुलाचा घ्यावा प्राण ॥
 अशी निर्दयी आज्ञा कठीण । दिली अंमल करावया ॥५७॥
 मारेकऱ्यांसह रानांत । नारीमुलास पाठवीत ॥
 कन्याबाळ त्यांना सांगत । जरा थांबून मज मारा ॥५८॥
 येथें जवळ डोंगरांत । माझा प्रिय बुवा असत ॥
 त्याची भेट करा त्वरित । अवेढी विनंति ऐकावी ॥५९॥
 मारेकऱ्यांस तें मानलें । मुलासह तिकडे गेले ॥
 नारीपुत्रें नमन केलें । श्रीगुरुनाथा प्रेमानें ॥६०॥
 कथिली माहिती सकळ । सांगे करा मग सांभाळ ॥
 श्रीगुरुदेवा तूं दयाळ । वांचवा मला कृपेनें ॥६१॥
 श्रीगुरुनाथा दया आली । म्हणती तुझ्यावर साउली ॥
 माझी असे, भीती पळाली । स्वस्थ रहा भिऊं नको ॥६२॥
 मारेकऱ्यांस गुरु म्हणती । सांगावें सावकाराप्रती ॥
 येथें आणावा अधिपती । गुरु बोलले उग्रत्वे ॥६३॥
 गुरुमूर्ती उग्र पाहून । मारेकरीही गेले भिऊन ॥
 सत्वर गावांत जाऊन । वृत्त सकळ कळविती ॥६४॥

अधिकारी व सावकार । मंडळीसह ये लौकर ॥
 गुरुनृसिंह उग्रावतार । पाहातां भीती वाटतसे ॥६५॥
 श्रीगुरु सांगती क्रोधानें । पुत्र कीं कन्या येथें पाहाणें ॥
 लिंग दिसतां सर्वाचीं मनें । आपोआपच उल्हासलीं ॥६६॥
 श्रीगुरुकरणी अगाध । स्तुति चालली बहुविध ॥
 नमस्कारितां गुरुक्रोध । मावळून मुद्रा प्रसन्न ॥६७॥
 आनंद सावकाराचे मना । श्रीगुरुपदीं समाराधना ॥
 होऊन कळे सकळजनां । मुलगीपुत्र गुरुकृपें ॥६८॥
 श्रीगुरुचें आशीर्वचन । मिळतां सावकारा समाधान ॥
 जय जयकार घोष गर्जून । गुरुकीर्ति पसरतसे ॥६९॥
 सावकार आनंदभरीत । वधुपित्यास पत्र लिहित ॥
 होकार येतसे त्वरित । परत वऱ्हाड निघालें ॥७०॥
 थाटानें सीमांत पूजन । हळद लाविती स्त्रीजन ॥
 दिसलें लिंग वस्त्रांतून । शंका कांही न राहिली ॥७१॥
 उत्साहाचा लग्नसोहळा । श्रीमंतीत पार पडला ॥
 मुलगा सून स्वगृहाला । आणी श्रीमंत सावकार ॥७२॥
 उत्तमशी फळ फळावळ । घेऊन दर्शना तात्काळ ॥
 येऊन वंदिले दयाळ । श्रीगुरु नृसिंह श्रद्धेने ॥७३॥
 सावकारपत्नी पुत्रसून । तसेच अन्य बहुजन ॥
 नमितां द्रवे नृसिंहभान । कृपे आशीर्वाद दिला ॥७४॥
 मुलास सांगती दयाघन । पुत्र लाभतां तुला दोन ॥
 संसारीं विरक्त होऊन । भेटीस यावें प्रज्ञापुरीं ॥७५॥
 गुरु पावले अंतर्धान । आश्चर्य चकित सर्वजन ॥
 गुरुपदीं ठेवून मन । घरीं मंडळी परतली ॥७६॥
 आंबेजोगाई डोंगरांत । कांहीं वर्षे गुरु रहात ॥
 नाना लीला सदा करीत । लोकां विश्वास वाटला ॥७७॥

असंख्य स्थानीं त्यांचा वास । गुरुप्रसन्न सद्भावास ॥
 अशक्यही पुरवी आस । नृसिंहभान दत्तगुरु ॥७८॥
 यथाकार्लीं संसार होत । गोरक्षकनारीमुलाप्रत ॥
 गुरुकृपें दोन पुत्र होत । गुरलची आज्ञा मनीं असे ॥७९॥
 पुत्रसंस्कार लग्नापर्यंत । करून होऊन विरक्त ॥
 येतसे अकलकोटांत । श्रीगुरुपदीं प्रज्ञापुरीं ॥८०॥
 आज्ञेप्रमाणे तो वागला । गुरु आनंदें सांगती त्याला ॥
 तूं अससी भक्त चांगला । आज्ञा पाळिली निष्ठेनें ॥८१॥
 श्रीगुरुपदीं सहा मास । राहून सेवी श्रीगुरूस ॥
 गुरुकृपें ब्रह्मसुखास । पावून तृप्त होतसे ॥८२॥
 मग सांगती स्वामि समर्थ । आतां जावें तीर्थयात्रार्थ ॥
 नारीमुलगा होत कृतार्थ । श्रीगुरु कृपें धन्य तो ॥८३॥
 तसाही मग तो वागला । श्रीगुरूची अगाध कला ॥
 ब्रह्मदेवाचे करणीला । झोला दिलासे गुरुनाथें ॥८४॥
 गुरुभक्तीनें सर्व मिळे । कपाळीं अनिष्ट तें ही पळे ॥
 भाव भक्तीनें श्रीगुरु वळे । त्यांना नमस्कार असो ॥८५॥
 राजूरगांवीं जुन्या मठांत । श्रीगुरु एकदां रहात ॥
 सूर्योदयीं प्रकाश होत । आपोआप तम निरसे ॥८६॥
 त्यापरी जेथें गुरु जाती । तेथें सर्वही भक्त होती ॥
 श्रीगुरूची करिती स्तुती । आणि जाती उद्धरून ॥८७॥
 आम्हां माहित चालू जन्म । गुरु जाणती अनंत जन्म ॥
 बरेंवाईट केलें कर्म । भोगून काय शेष उरे ॥८८॥
 तें पाहून गुरु सांगती । अनिष्टामधून वाचविती ॥
 सुख देऊन सुखीं नेतो । त्यांना नमस्कार असो ॥८९॥
 राजूरान्त ईश्वरी ज्योती । प्रकाशली लोक म्हणती ॥
 निजामही ऐकून कीर्ती । देई सनद गुरुनामें ॥९०॥

मिळे वर्षासन उत्पन्न । भक्त झाली अपार जन ॥
 उत्सव चालती आनंदून । लोकां आधार गुरूचा ॥११॥
 गुरूचे शिष्य लाल भारती । आणि अन्यही लोक होती ॥
 श्रीगुरु चंचल भारती । या नामानें प्रसिद्ध इथें ॥१२॥
 एका आषाढ्या एकादशीस । महापूर भीमानदीस ॥
 त्यावरून दिसे लोकांस । श्रीगुरु चालती वरचेवर ॥१३॥
 जलाचा स्पर्श गुरुपादुकांस । दिसला नाही मग लोकांस ॥
 आश्चर्य वाटे बहुवस । नमन करिती भक्तीनें ॥१४॥
 श्रीविठ्ठल दर्शनास । यात्रा मोठी पंढरपुरास ॥
 गुरुभक्तही त्या यात्रेस । राजूरचे आले असती ॥१५॥
 ते यात्रा करून परतले । राजूरंत सांगूं लागले ॥
 पंढरपुरीं होत गेले । एकादशीस श्रीगुरू ॥१६॥
 लोक सांगती इथेंच होते । गुरुलीला कोणा कळते ॥
 ते असती सदा फिरते । नाना स्थानीं भक्त हिता ॥१७॥
 त्यांना न लागे अंतपार । श्रीदत्ताचे ते अवतार ॥
 त्यांना करुया नमस्कार । हेंच नरजन्मसार्थक ॥१८॥
 श्रीगुरु करणी लक्षावी । गुरुपदीं निष्ठा बरवी ॥
 ठेवून थोरवी वर्णावी । रंगून जावें गुरुप्रेमीं ॥१९॥
 सर्वही अरिष्टें निरसून । मिळेल सुख समाधान ॥
 अेकसष्टावा अध्याय पूर्ण । अर्पितां दत्त सुप्रसन्न ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६२ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः॥
 चंचल भारती गुरवर । स्वच्छंदें फिरती निरंतर ॥
 लोकांचा विश्वास अपार । असे स्वामी-समर्थ पर्दी ॥१॥
 राजूरंतून श्रीगुरु जाती । शिष्यादि भक्त चिंतावती ॥
 श्रीगुरु अन्यत्र रहाती । पण न कळे कोणास ॥२॥
 कांहीं वर्षांनीं अवधूत । वसताती प्रज्ञापुरांत ॥
 असें राजूर गांवीं कळत । लोकां आनंद वाटला ॥३॥
 येऊन करिती नमन । दर्शन घेऊन समाधान ॥
 पावत असती भक्तजन । अपार प्रीती श्रीगुरूची ॥४॥
 गुरु-शिष्य लाल भारती । प्रज्ञापुरीं श्रीपर्दी येती ॥
 पाहून स्वामि समर्थ मूर्ती । शरण जाती अत्यादरें ॥५॥
 श्रीगुरु शिष्यास सांगती । कोणी गुरुचेले नसती ॥
 एकच परमात्म्याची ज्योती । असे शाश्वत सनातन ॥६॥
 त्याच्यावर लक्ष ठेवावें । अन्य सर्व मिथ्या जाणावें ॥
 सदाचारें बाह्य वर्तावें । आत्मचिंतनीं राहुनी ॥७॥
 अतिथि व अभ्यागतांस । यथा शक्ति अन्नोदकांस ॥
 देऊन सर्वांच्या हितास । नम्र होऊन झटावें ॥८॥
 कधीं व्यसनीं न गुंतावें । प्रखर वैराग्य धरावें ॥
 पाहुण्यासम जर्गीं असावें । मठ चालवा यापरी ॥९॥
 लाल भारती शिष्यादिक । पूजिती समर्था अलौकिक ॥
 श्रीगुरु संतोषकारक । आशीर्वचन बोलती ॥१०॥
 श्रीगुरु हयात असत । अधिकारी लिहून देत ॥
 त्यामुळें उत्पन्न मिळत । पुढें राजूर मठाचें ॥११॥
 सर्वांज्ञा घेऊन निघत । लालभारती शिष्य भक्त ॥
 नमस्कार गुरूसहित । त्यांना असो भक्तिभावें ॥१२॥

गुरु फिरती नाना स्थानीं । एकदां गुरु नृसिंहमुनी ॥
 मंगळवेढ्यास राहुनी । लोकां तारक जाहले ॥१३॥
 नाना भक्त शरण जाती । श्रीगुरूला भावें म्हणती ॥
 दिगंबर बाबा गुरु मूर्ती । त्यांना नमस्कार असो ॥१४॥
 मंगळवेढ्यात नृसिंहभान । शके सतराशे सत्तावन ॥
 श्रावण मासीं राहिले बसून । भक्त दामाजी समाधिकडे ॥१५॥
 तेथें वैदिक द्विजवर । कृष्णभट कापशीकर ॥
 त्यांसी दिसले गुरुवर । वंदिती गुरूंना भक्तीनें ॥१६॥
 ब्राह्मण पुसे श्रीगुरूसी । कोटून आलां यावेळेसी ॥
 आपणां पाहतां मानसीं । संतोष अपार होतसे ॥१७॥
 आतां झालीस संध्याकाळ । तुम्ही दिव्य देव दयाळ ॥
 या आमच्या घरीं ये वेळ । मनोभावे विनवीतसे ॥१८॥
 विप्राची भावना पाहून । गुरु करिती तसें गमन ॥
 कृष्ण ब्राह्मण त्यांमागून । श्रीगुरु घरीं पोचले ॥१९॥
 मार्ग जाणती गुरुराय । विप्रास वाटला विस्मय ॥
 सांगे भार्येसे यतिराय । घेऊन आलों वसतीला ॥२०॥
 कांहीं बनव उपाहार । गीता सांगे हळु नकार ॥
 सामुग्रीविणें रिते घर । दारिद्र्य पाठीस लागले ॥२१॥
 गुरु सांगती तें ऐकून । त्रास नको अन्नाकारण ॥
 आम्हांस प्रिय असे जाण । दुधाची दशमी ती करा ॥२२॥
 गीता घेई दुधाचें भांडें । शोधूं गेली गौळीवाडे ॥
 परी दूध मुळींही थोडें । सुद्धां तेव्हां मिळेना ॥२३॥
 गीताबाई येतसे खिन्न । म्हणे आपण दैवहीन ॥
 श्रीगुरुकडे लागलें मन । अनिष्ट निरसे सत्वर ॥२४॥
 श्रीगुरु हंसून म्हणती । गाय असतां दुधाप्रती ॥
 वृथा चिंता धरिली चितीं । काय तुम्हांला म्हणावें ॥२५॥

गीताबाई सांगूं लागली । साधुराया गाय आटली ॥
चार वर्षे होऊन गेलीं । वत्सही मोठे जाहले ॥२६॥
धेनु गाभास नाही गेली । दंपत्य -मनें खटावलीं ॥
गुरुपदीं मस्तकें ठेविली । द्रवले दयाळु श्रीगुरु ॥२७॥
स्वामिराज त्यांना म्हणती । चला उठा दोहनाप्रती ॥
चिंता टाकून द्यावी भलती । आनंद दोघां जाहला ॥२८॥
गुरु-आज्ञा शिरीं वंदून । धेनूला करून नमन ॥
गुरु-बोल मनीं ठेवून । दोहना आरंभ जाहला ॥२९॥
नाहीं वत्स कणही चारा । पान्हा फुटला झरझरा ॥
क्षीरपात्री गर्जती धारा । भांडी भरलीं दोन तीन ॥३०॥
आनंदून इष्ट आहार । गीता बनवी लवकर ॥
देतां तोषले यतिवर । सर्वा संतोष होतसे ॥३१॥
दुसऱ्या दिवशीं लोकांला । कळे वृत्तांत जो घडला ॥
लोक वंदिती गुरुपदांला । कीर्ति पसरूं लागली ॥३२॥
आचारशील तो ब्राह्मण । कष्टला होता बहु दिन ॥
गुरु देती आशीर्वचन । आणि तेथून निघाले ॥३३॥
त्या मंगळवेढे गांवांत । जनाबाई असे राहात ॥
शूद्र स्त्री पांडुरंग-भक्त । वारी करी पंढरीची ॥३४॥
प्रत्येक एकादशी दिनीं । ती जाई विठ्ठलचरणीं ॥
द्वादशी पारणें सोडूनी । आपुल्या गांवीं येतसे ॥३५॥
एक आषाढीचे वारीस । पडतसे खूप पाऊस ॥
आयास पडे गमनास । परंतु जनाई निघाली ॥३६॥
गांठोडे घेत शिरावर । मुखीं विठ्ठल नामोच्चार ॥
मुलगी होती बरोबर । दोन कोस ती गेलीसे ॥३७॥
संध्याकाळीं मार्ग दिसेना । विजेचा लखलखाट थांबेना ॥
शीत वारा सहन होईना । अंग कांपे थरथर ॥३८॥

वाटेंत अेका वृक्षाखालीं । कन्येसहित ती बैसली ॥
ओलीं वस्त्रें पिळूं लागली । भयानें पाही चोहीकडे ॥३९॥
तेथें वृक्षाखालीं समोर । दिसती नृसिंह यतिवर ॥
शीते कांपती थरथर । परी हांसती आनंदें ॥४०॥
मंगळवेढ्याचे रानांत । श्रीगुरु-दर्शना ती जात ॥
हे सत्पुरुष नामांकित । असें जनाई जाणतसे ॥४१॥
जनाई करी नमस्कार । भावें म्हणे हो गुरुवर ॥
पंढरीवारी आजवर । नाही चुकली दयाळा ॥४२॥
जनाबाईचा दाटला कंठ । गुरु म्हणती भूवैकुंठ ॥
जने ओळख सन्निकट । सर्व व्यापी देव असे ॥४३॥
पंढरपुरीं देवराय । अन्य ठिकाणीं नाही काय ॥
हें शरीर पंढरी होय । आत्मा विठ्ठल असे गे ॥४४॥
आत्म-चितनें शंका गेली । जन्ममरण फेरी चुकली ॥
यम-शक्ति तेथें हटली । विचार करगे जनाई ॥४५॥
श्रीगुरुनाथ कटीवर । ठेविते झाले दोन्ही कर ॥
उभे राहिले योगीश्वर । पुढ्यांत जनाबाईच्या ॥४६॥
थोर भाग्य तिचें असे । जनाई प्रत्यक्ष पहातसे ॥
श्रीगुरु विठ्ठलासरसे । अन्य खुणाही मंदिरींच्या ॥४७॥
तिला वाटलें समाधान । चरणीं मस्तक ठेवून ॥
नानापरी करी स्तवन । धन्य धन्य ती जनाई ॥४८॥
मग ती त्या वेळेपासून । आपल्या मुलांस घेऊन ॥
श्रीगुरुचरणीं जाऊन । एकादशी-वारी करी ॥४९॥
त्या मंगळवेढे गांवांत । गुरु नाना स्थानीं फिरत ॥
तेथेंच तिची वारी होत । जनी गुरुपदीं रंगली ॥५०॥
पुढें गुरु प्रज्ञापरांत । तेथेंही वृद्ध जनी जात ॥
भावें नम्रपणें वागत । वारी न चुकवी प्रतिवर्षी ॥५१॥

दोघांनाही असो नमन । भक्ति तेथें श्रीभगवान ॥
अंतरी एकच असून । बाहेर भेद दिसतसे ॥५२॥
मंगळवेढ्याचे रानांत । स्वामिराज दत्तावधूत ॥
कंटक शय्येवरी निजत । आत्मानंदीं गुंग सदा ॥५३॥
गांवांतील बसाप्पा तेली । मनांत म्हणे गुरुमाउली ॥
आनंदें निर्भय कशी निजली । या कंटक शय्येवरी ॥५४॥
स्वामि सत्य देव असती । तेव्हां सहज गुरु वदती ॥
आम्ही कोण याची तुज प्रती । गरज काय असेरे ॥५५॥
बसाप्पासी खूप पटली । स्वामिपदीं निष्ठा बसली ॥
नित्य जाई गुरू-पद-कमळीं । नेम धरिला नमनाचा ॥५६॥
त्याची पत्नी म्हणूं लागलीं । वेड्याची गोडी भर्त्या लागली ॥
संसारघडी विसकटली । आतां करावें मी काय ॥५७॥
मन गुरु-पदीं रंगलें । बसाप्पाला दारिद्र्य आलें ॥
कांहीं दिवस असे गेले । द्रवलें चित्त श्रीगुरूंचे ॥५८॥
कांटावण गांवचे रानीं । तेल्यासह नृसिंह मुनी ॥
फिरतां त्यांनी अस्तमानीं । सर्प अपार पाहिले ॥५९॥
तेली होत भयें व्याकूळ । गुरु म्हणती तये वेळ ॥
बांधून घे नाग पुष्कळ । निर्भय चित्तीं असावें ॥६०॥
तेली भक्तानें केला धीर । एकच नाग वस्त्रीं सत्वर ॥
बांधितां म्हणती गुरुवर । घेऊन घरीं जा आतां ॥६१॥
वस्त्र घेऊन कांखोटीला । तेली जेव्हां घरास गेला ॥
कांता मुलांना आनंद झाला । म्हणती कांहीं आणिलें ॥६२॥
वस्त्र सोडून जो पाहिलें । नागोबाचें सोनें दिसलें ॥
सगळ्यांचें मन हर्षलें । गुरु निराश करीना ॥६३॥
देव पाही दृढ भक्तिभाव । भक्त-चिंता त्याला सदैव ॥
चिंता वारी येत अनुभव । अनुकूल घटना घडताती ॥६४॥

दंपत्य दुसऱ्या दिवशीं। गेलें श्रीगुरु-दर्शनासी ॥
विविधपरी श्रीगुरूसी। स्तवून सांगे सर्व कथा ॥६५॥

गुरु प्रसन्न सांगती त्यासी। भोगावें गृहस्थाश्रमासी ॥
अंतीं पावा सायुज्यतेसी। धन्य नृसिंह दत्तगुरू ॥६६॥

तेथील एक कोष्टी भक्त। नित्य श्रीगुरुपदीं येत ॥
भक्तिभावे गुरूस नमित। गरिबी त्याची फार असे ॥६७॥

कळवळले श्रीदिगंबर। स्वप्नीं सांगती गुरुवर ॥
पित्यानें त्यजिलें कलेवर। विठ्ठलपदीं पंढरीला ॥६८॥

पण तुळशी वृंदावनांत। पूर्वीं धन पुरून ठेवीत ॥
खणून घ्यावें तें तूं समस्त। निर्भयपणें प्रिय भक्त ॥६९॥

दुसऱ्या दिवशीं हें स्वप्न। श्रीगुरूला करी कथन ॥
गुरु म्हणती हें वचन। आम्हीच तुला सांगितलें ॥७०॥

गुप्तपणें मग खणून। कोष्टी घेतसे पितृधन ॥
गुरु कृपा असे गहन। कोष्टी प्रार्थी श्रीगुरूला ॥७१॥

श्रीगुरु कृपेनें सांगती। मोहोळ गांवीं करी वस्ती ॥
श्रीगुरुस्मरणें जात तंती। सुखी संसार गुरुकृपें ॥७२॥

शूद्र भक्त स्मरे गुरुपाय। एकशें पांच वर्षे वय ॥
त्याची पत्नीही वृद्ध होय। पुत्रसंतान त्यांना नसे ॥७३॥

दिगंबर बाबांस वर्नीं। शोधुन नमिती प्रतिदिनीं ॥
शुद्ध भाव दंपत्यमनीं। गुरूला दया येतसे ॥७४॥

सांगती वृद्धे पुरेल आस। समोर वृक्ष नांव शिरस ॥
पांढरा डिक येई त्यास। शर्करा युक्त तो खावा ॥७५॥

म्हातारी आतुप्त खातसे। लगेच गर्भिणी रहातसे ॥
नव मासांनीं प्रसवतसे। उत्तम पुत्र गुरुकृपें ॥७६॥

दंपती आनंदे अपार। गुरूला स्तवी वारंवार ॥
गुरुचरणीं नमस्कार। मनोभावे सदा असो ॥७७॥

बाबाजी भट्ट त्या गांवांत। तेथें श्रीगुरु अकस्मात ॥
जाती तसे एकदां येत। विप्रपत्नी नमस्कारी ॥७८॥

तिला सांगती दत्तावधूत। पाणी घ्यावें आम्हां त्वरित ॥
फार जाहलें तृषाक्रांत। सती घाबरें ऐकून हें ॥७९॥

गोडें पाणी नव्हतें घरी। भक्ति भावे सांगत नारी ॥
जाऊन आणतें सत्वरी। गुरु म्हणती कूप आहे ॥८०॥

कूप कोरडा म्हणे सती। सांगती कूपांत पाणी यती ॥
कौतुक पहावया येती। शेजारी जन धांवून ॥८१॥

कूपाजवळ नृसिंह यती। तेव्हां लघवीस बसती ॥
लोक विहिरींत सोडिती। घागर पाणी काढावया ॥८२॥

पाण्यानें भरली घागर। सर्व आनंदले अपार ॥
बहु दिवस शुष्क विहीर। जलाचा लेशही कूपीं नसे ॥८३॥

श्रीगुरूचें कृपावचन। संकटें जाती निरसून ॥
गुरुपरीक्षा जरी गहन। शुद्ध भावे गुरुकृपा ॥८४॥

बाहेरून बाबाजी येत। कूपोदक गोड पहात ॥
दिगंबरा शरण जात। जगजयकार होतसे ॥८५॥

नानापरी स्तवन होत। भावे मंगलारती करीत ॥
तेथील बुवाही प्रार्थित। बाळकृष्ण प्रसिद्ध जे ॥८६॥

पुढें तो बाबाजी ब्राह्मण। श्रीगुरु प्रेरणे वरून ॥
पंढरपुरास जाऊन। विठ्ठलपदीं रहातसे ॥८७॥

श्री दिगंबर बाबा जवळ। दोन यति दिव्य तेजाळ ॥
कधीं कधीं लोका सकळ। दिसत होते नमूं तयां ॥८८॥

तिघे आपसांत बोलती। त्यांची भाषा कोणी न जाणती ॥
श्रीगुरु त्यांतही दिसती। श्रेष्ठ बालसूर्या सम ॥८९॥

तिघांच्या मूर्ती मनोहर। दोघे गुप्त होती सत्वर ॥
श्रीगुरु नृसिंह दिगंबर। स्वच्छंदपणें वर्तती ॥९०॥

एक अंत्यज गुरु भक्त। गुरु कृपेनें उद्धरत ॥
लोकांतही मान मिळत। साधु साधु म्हणताती ॥९१॥

भ्रष्ट ब्राह्मण शरण जात। श्रीगुरु कृपेनें तरत ॥
यवनही साधु बनत। श्री दिगंबर दया करी ॥९२॥

एक कुत्रें मृत्यु पावलें। गुरुरायें तें उठविलें ॥
श्रीगुरु आशीर्वचन मिळे। नरयोनींत जन्मसी ॥९३॥

मग होशील श्वाना मुक्त। गुरु बोल सत्य असत ॥
श्वान योनींतही करीत। गुरुसेवा तें पुण्य बळें ॥९४॥

सर्व जीवांची गुरूला प्रीती। सर्व गुरुपदीं शरण जाती ॥
सर्वत्र फिरे श्रीगुरु मूर्तीं। एकच स्थान त्यांचें नसे ॥९५॥

साधु देव मामलेदार। ते यशवंत भोसकर ॥
येथेंच पूर्वी दिगंबर। बाबांस भजती कांहीं दिन ॥९६॥

मंगळवेढें या गांवांत। दामाजीपंत विठ्ठल भक्त ॥
थोर साधुस्थानें असत। श्रीगुरु भेटती पहिल्यानें ॥९७॥

गुरु सुमारें या गांवांत। एकवीस वर्षे असत ॥
विठ्ठलभक्तां गुप्त भेटत। थोर आवडी भक्तांची ॥९८॥

श्रीविठ्ठल रुक्मिणीकांत। तेच श्रीपांडुरंग दत्त ॥
सकळ अेक देव संत। त्यांना नमस्कार असो ॥९९॥

श्रीगुरुनाथ अवधूत। दत्तचरित्र लिहवीत ॥
बासष्टावा अध्याय घेत। अर्पितां सप्रेम भक्तहिता ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६३ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥	
मंगळवेढें गांवाजवळ। फिरती दिगंबर दयाळ ॥	
रामदासमठीं एक वेळ। जाती चळ आंबें गांवाकडे ॥१॥	
भोजन करून बैसती। तसेच दिगंबर झोपती ॥	
रामदासी बुवा म्हणती। यांना कसें उठवावें ॥२॥	
बाहेर जाणे आहे मला। मग कुलूप दरवाजाला ॥	
करून बुवा जात कामाला। इकडे श्रीगुरु जागृत ॥३॥	
किल्ली नाही कुलूप आहे। गुरूला अशक्य काय आहे ॥	
दिगंबर श्रीयोगेश्वर हे। बाहेर आले लीलया ॥४॥	
गेले नदीच्या वाळवंटांत। सुखरूप खेळत बैसत ॥	
लोक श्रीगुरूला पहात। बुवांस बातमी समजली ॥५॥	
असे कसें होई म्हणती। दार उघडून पाहाती ॥	
दिगंबर मठीं नसती। गळे अभिमान बुवांचा ॥६॥	
त्यांस म्हणे एक ब्राह्मण। गुरु प्रत्यक्ष नारायण ॥	
तुम्हा बुवांस न कळे खून। आश्चर्य मना वाटतसे ॥७॥	
लोक वाळवंटी पोंचले। नमस्कार करूं लागले ॥	
बुवाही नमून म्हणाले। अपराध क्षमा करावा ॥८॥	
श्रीगुरु आनंदी पाहून। लोक करिती भावें स्तवन ॥	
श्रीगुरूंचे आशीर्वचन। सर्वास कृपें मिळालें ॥९॥	
सतराशे पंचाहत्तर। शकांत भीमे महापूर ॥	
श्रीदिगंबर गुरुवर। जात होते पंढरीला ॥१०॥	
नावाडी मागे रूपये दोन। गुरु म्हणती नाही धन ॥	
आम्ही संन्यासी पैसा कुटून। नावाडी त्यांना न नेतसे ॥११॥	
होडी नेऊन पुन्हां येत। पाणी किती गुरु पुसत ॥	
नावाडी गुडघाभर वदत। उन्मत्त गेला परतही ॥१२॥	

मग श्रीगुरु दिगंबर। पाण्यावरू वरचेवर ॥	
चालून गेले पैलतीर। पण्याचा स्पर्शही न जाहला ॥१३॥	
लोक पाहार्तीं चमत्कार। म्हणती धन्य हे यतिवर ॥	
गुरु साक्षात परमेश्वर। श्री विठ्ठल पांडुरंग ॥१४॥	
लोक शरण, चाले स्तवन। नावाड्याचा गळे अभिमान ॥	
स्तुति केली नमस्कारून। श्रीगुरुलीला अतर्क्य ॥१५॥	
गुरुलीला पंढरपुरीं। एक म्हातारी वांझ नारी ॥	
श्रीगुरुकृपा तिच्यावरी। नमितां स्तवितां झालीसे ॥१६॥	
पुढें तिला मुलगा झाला। एकाचा बाळ मृत्यु पावला ॥	
त्याला लगेच जिवंत केला। लोक शरण श्रद्धें ॥१७॥	
श्री विठ्ठल पांडुरंग। तेच श्रीगुरु रमारंग ॥	
त्यांचे कृपेनें भवभंग। होतसे त्यांना नमन असो ॥१८॥	
पंढरपुरीं कांहीं काल। राहून परतले प्रेमळ ॥	
मंगळवेढ्यांत दयाळ। पूर्वीसमान वर्तती ॥१९॥	
त्रैमूर्ति दत्तावधूत। त्यांना साष्टांग प्रणिपात ॥	
दत्तांचे गहन चरित। घडवी अत्रितपश्चर्या ॥२०॥	
हरकूडचे देशस्थ द्विज। स्थावरादि बांधवा निज ॥	
देऊन निघाले सहज। कुलदेव खंडेरायासह ॥२१॥	
वृषभाद्रि कल्याण नगर। केशन नाईक होती स्थिर ॥	
झरणी नृसिंह देववर। स्थानीं तीव्र तप केलें ॥२२॥	
मिळवुन नृसिंहप्रसाद। येती कल्याणा ते समोद ॥	
पुत्र जन्मतां बहु आनंद। नृसिंह नाम ठेविलें ॥२३॥	
सात्त्विक वृत्ति ईश्वर भक्त। स्वभाव वंशीं विकसत ॥	
नृसिंहाचा व्रतबंध होत। बच्चंमा पत्नी नंतर ॥२४॥	
राम नाम मंत्र मुलास। हनुमंत भक्ति सुनेस ॥	
मारुति नैवेद्य घे भक्तीस। मग बच्चंमा जेवीतसे ॥२५॥	

मनोहर पुत्र दंपतीस। योग्य शिक्षण त्या कालास ॥	
त्यांचे काव्यांत भक्तिरस। बच्चंमा पत्नी कल्याणची ॥२६॥	
वडिलां मृत्यु बालपर्णीं। पण माता दक्ष पालनीं ॥	
मनोहर तिच्या वचनीं। भक्ति भावें नित्य असती ॥२७॥	
मनोहराचें उपदेशामृत। सर्व जन आदरें घेत ॥	
बच्चंमा सुगृहिणी शोभत। त्यांचा संसार लोकहिता ॥२८॥	
मोठी नोकरी निजार्मीत। मनोहर नाईक करीत ॥	
परंतु एक साधु सांगत। दत्त भक्ति भावें करा ॥२९॥	
नंतर नोकरी सोडून। श्रीदत्तभक्ति आरंभून ॥	
श्रीगुरुचरित्र वाचन। भक्ति भावें ते करिती ॥३०॥	
बच्चंमा अनुरूप वागत। दृढ भावें सेवेत रत ॥	
त्यांना दत्त प्रसन्न होत। दर्शन देऊन सांगती ॥३१॥	
येणार तुमच्या उदरांत। सप्रेम आशीर्वाद देत ॥	
भाग्यवान दंपती बहुत। नमन दत्ता त्यांचेसह ॥३२॥	
प्रथम पौत्रा हनुमंत। बच्चंमा प्रेमें नांव ठेवीत ॥	
हणमंत विद्वान विरक्त। नमन दादा महाराजां ॥३३॥	
सत्राशें एकूण चाळीस। शकाचे रामनवमीस ॥	
देवदृष्टांत दंपतीस। दिव्य गर्भ रहातसे ॥३४॥	
दंपती आनंद भरित। सृष्टिमाता करी स्वागत ॥	
दैव चमत्कार घडत। दत्त प्रभु अवतरती ॥३५॥	
होतसे श्री दत्त दर्शन। प्रेमें मिळे आशीर्वचन ॥	
मार्गशीर्ष मासीं जनन। शुद्ध चतुर्दशी भौमवार ॥३६॥	
होण्या बुधवारीं सुर्योदय। दहा पळांस जन्मसमय ॥	
दक्षिणायन संपून जाय। उत्तरायण देवदिन ॥३७॥	
दत्तजयंतीचा दिवस। पौर्णिमा तिथि जन्मवेळेस ॥	
जन्म आजीच्या माहेरास। लाडवंती शुभग्रामीं ॥३८॥	

धनु लग्न मिथुन राशी । ज्ञानोदय अज्ञान नाशी ॥
इहपर सुख बाळापाशी । दत्त माणिका नमस्कार ॥३९॥
श्रीदत्तात्रेयअवतार होत । प्रसन्न मूर्ति वृत्ति शांत ॥
सकल मत प्रस्थापित । दृढ भक्तिभाव हवा ॥४०॥
दत्तराजा तुला नमन । तूं आलास अवतरून ॥
श्री माणिक प्रभु पावन । कीर्ति अखंड वाढती ॥४१॥
माणिक मनोहर नाईक । अनंत ब्रह्मांडनायक ॥
सद्गुरु माणिक अलौकिक । जन्मतां सर्व आनंदती ॥४२॥
जन्मोत्सव उत्साहपूर्ण । जनकें जातक वर्तवून ॥
एका भक्ताकडे देऊन । दिव्य प्रचीति दिली असे ॥४३॥
इंग्रजी राज्य महाराष्ट्रात । तेव्हां योगायोगेंच येत ॥
परंतु जन्में तारक संत । माणिक मंगल विश्वाचें ॥४४॥
बच्चंमा बाळा रल्या म्हणत । दहा वर्षांनी पुत्र परत ॥
त्याला नृसिंह नांव ठेवीत । सर्वां नमन भावें असो ॥४५॥
बच्चंमा परलोकीं जात । बालपणीं पिता निवर्तत
बच्चंमा धीरानें वागत । आधार झाला बंधूचा ॥४६॥
मामा कुलकर्णी घरा जवळ । मारुतिमंदिर निर्मळ ॥
प्रभु कट्ट्यावर तेथील । बालपणीं बसत असती ॥४७॥
तेथेंच कल्याण गांवांत । माणिक प्रभु गादी असत ॥
बाळलीला विविध होत । त्या स्थानांस नमस्कार ॥४८॥
जनकांनीं व्रतबंध केला । गायत्री उपदेशही दिला ॥
लेखन वाचन करायला । वळण पित्याचें वाटतसे ॥४९॥
उघड त्यांचें शिक्षण नाही । अवधूत वृत्ति सदा राही ॥
प्रत्येकाचें सार संग्रही । मधुमति विद्या दत्ताची ॥५०॥
प्रभु बहु भाषी असती । सुरद पद्यें त्यांचीं दिसती ॥
त्यांचेकडे निरुत्तर होती । मोठे ही शास्त्री पंडित ॥५१॥

माणिकस्वभाव चंचल । वर्नी एकटे सदा काळ ॥
जाती राहाती तेथें प्रेमळ । दत्त बोधिती भासतसे ॥५२॥
योगेश्वर दत्तावधूत । ते माणिक गुरुदेव दत्त ॥
त्यांना करावा प्रणिपात । हाच पंथ उन्नतीचा ॥५३॥
माणिक प्रभु जें बोलती । त्याची येई सदा प्रचीती ॥
लोकांच्या इच्छा तृप्त होती । माणिकवचनें सर्वदा ॥५४॥
यात्रा जमे त्यांचे घरांत । नाना लीला प्रभु करीत ॥
त्यांना अशक्य कांहीं नसत । पूर्ण अवतार दत्ताचा ॥५५॥
त्यांची सत्कीर्ती पसरली । लांब लांबून ये मंडळी ॥
खेळ चाले बाळ गोपाळीं । विविध वेष त्यांचा असे ॥५६॥
लोक-इच्छा प्रभु जाणती । तसे सूचकही बोलती ॥
तें ध्यानीं घेऊन वागती । त्यांचा उत्कर्ष होतसे ॥५७॥
बालोन्मत पिशाचलीला । पाहून वाटलें लोकांला ॥
हा मुलगा वेडा झाला । वेडा भाऊ नांव पडे ॥५८॥
एकदां माणिक खेळती । तेथून बाई जात होती ॥
आंबे ठेऊन विक्रीप्रती । मूल नव्हतें तिजलागीं ॥५९॥
तिला पाहून भाऊ वदती । मुलें हवीं ज्या बाईप्रती ॥
तिनें येऊन त्वरित गती । आम्हांस आंबे द्यावयाचे ॥६०॥
जितके आंबे ती देईल । तितकेच मुलगे मिळतील ॥
माळीण भबके ऐके बोल । येऊन आंबे देतसे ॥६१॥
म्हणे सुंदर वाणी झाली । बाळा सोन्याची होऊं दे भली ॥
प्रभु-बोली सफल झाली । झाले पुत्र माळिणीला ॥६२॥
एक मोठे अंमलदार । निजामी-अधिकारावर ॥
पत्नी-पोटीं नसे कुमर । भीमा संचित होतसे ॥६३॥
नवन सायास उपवास । वगैरे करूनही उदास ॥
मनोहर-पुत्र दत्तास । भेटावया मन इच्छी ॥६४॥

पतीची आज्ञा मिळवून । मेणा लवाजमा घेऊन ॥
निघाली हैद्राबादेहून । कल्याण गांवीं येतसे ॥६५॥
सीमेजवळ ती पोंचली । तेथें मुलें खेळीं रंगलीं ॥
एका मुलावरतीं बसलीं । कवड्या आठ दे म्हणती ॥६६॥
मुलांचा दंगा थांबवावा । म्हणून घेतसे विसावा ॥
तिच्या जाणती भक्तिभावा । माणिक प्रभु सर्वज्ञ ॥६७॥
भीमाबाईतें आज्ञापिलें । सेवकां तिकडे पाठविलें ॥
जातांच माणिक बोलले । कशास आलां दूर सरा ॥६८॥
शांतपणें प्रभु सांगती । मज सोडायजे इच्छिती ॥
त्यांनीं कवड्या मुलांप्रती । मी हरें त्या आठ द्याव्या ॥६९॥
मग आपोआप सुटेन । त्याला मुलगे आठजण ॥
होतील हें सत्य वचन । भीमाबाई आशावली ॥७०॥
आठ कवड्या दिल्या शोधून । मुलें सत्वर गेलीं निघून ॥
बाई नेणे माणिक म्हणून । पण शकुन शुभ म्हणे ॥७१॥
नंतर गांवांत जाऊन । घेतसे बाळाचें दर्शन ॥
विस्मय-चकित होऊन । म्हणाली हाच बाळ तो ॥७२॥
तेजःपुंज माणिक बाळ । पण स्वच्छंद सदाकाळ ॥
माणिक-वचन सुमंगल । तिला मिळालें निष्ठेनें ॥७३॥
दान धर्म विप्रभोजन । करून प्रभुपदीं लीन ॥
तिला झाले इच्छेसमान । मुलगे माणिक-कृपेनें ॥७४॥
एकदां गोविंद गवळी । संवगडी न दिसे खेळीं ॥
मग त्याची चौकशी केली । आजारी असें, समजलें ॥७५॥
प्रभु पोंचले त्याचे घरीं । तर तो गेला देवाघरी ॥
भाऊ म्हणती लवकरी । ऊठ गड्या ये खेळावया ॥७६॥
घरच्या माणसांचा आकांत । परंतु गोविंदा जिवंत ॥
होती सकळ आनंदित । नमन प्रभु-पदीं प्रेमानें ॥७७॥

रानीं चालती नाना खेळ । प्रभूंना शोधीत भक्त मेळ ॥
जाऊन फेडिती सदाकाळ । नवस पूर्वी जे केले ॥७८॥
नाना पदार्थ खावयास । मिळून संतोष मुलांस ॥
खोडकर खेळगड्यांस । रीत लाविती प्रभु भाऊ ॥७९॥
कोणाही जीवास आपण । उपद्रव देऊं नये जाण ॥
सर्वांसाठी जग निर्माण । ईश्वरानेच हें केलें ॥८०॥
असें सांगती पटवून । अंतर्साक्षी प्रभु भगवान ॥
घरानजीक काळा ब्राह्मण । काळंभट प्रभु म्हणती ॥८१॥
प्रभुप्रेम त्याचें अपार । एकदां पूजा सोमेश्वर ॥
जवळच शंकर-मंदीर । शिवसेवा तेथें करी ॥८२॥
दुसरा येऊन कवण । केलें त्याचेर्शी भांडण ॥
लिंगावर पाणी घालून । केली पूजा बिघडविली ॥८३॥
काळंभटा वाईट वाटलें । प्रभूंचें मन कळवळलें ॥
देवळांत आगमन झालें । निघून गेला भांडखोर ॥८४॥
प्रभु म्हणती चिंता कशास । काळ्याचें उद्विग्न मानस ॥
लिंग-स्थानीं घडविलें त्यास । प्रत्यक्ष शिव दर्शन ॥८५॥
जटाधारी भस्मचर्चित । नाग विळखा कंठाप्रत ॥
डोकीवर फणा शोभत । रुद्राक्ष माळा गळ्यामधें ॥८६॥
तेजःपुंज प्रकाशमान । सस्मित मुख गोरापान ॥
गंगा वाहे जटेमधून । चंद्रकोरही सुविराजे ॥८७॥
पाहून झाले समाधान । शिव देती आशीर्वचन ॥
विश्वेश्वरा तुला नमन । माणिकदत्ता सह भावें ॥८८॥
श्रावण मासांत विल्वारचन । करीत असे तो ब्राह्मण ॥
नंतर होत समाराधन । पत्रावळी न मिळती ॥८९॥
प्रभु व शंकर एकच । असें ब्राह्मण मानी साच ॥
शिवासम पूजा तशीच । माणिक प्रभूची तो करी ॥९०॥

प्रभु चिंता दूर करील । प्रभुवाणी झाली मंगल ॥
प्रयोजनासाठी निर्मळ । पानें सकाळीं मिळालीं ॥९१॥
भाव्या माणक्या दोन महार । केळीची पानें कपाळावर ॥
घेऊन पातले चिंता दूर । प्रभु करिती काळ्या म्हणे ॥९२॥
सांगती उशिरां येऊन । करून जाऊं आम्ही भोजन ॥
समाराधना सांग होऊन । काळंभट वाट पाही ॥९३॥
परंतु न लागे तपास । चिंताक्रांत रात्रंदिवस ॥
प्रभु-धावा करी मानस । प्रभु भेटले काळंभटा ॥९४॥
ऐकून सकळ माहिती । माणिक प्रभु प्रेमें हसती ॥
काळंभटा वाटली खंती । प्रभुला भार जाहला ॥९५॥
मनोभावें गेला शरण । माणिक प्रभूला तो ब्राह्मण ॥
त्यांचें सदा अंतःकरण । प्रभुपदीं एकरूप असे ॥९६॥
त्याच्यावर प्रेम अपार । करिती माणिक गुरुवर ॥
वसविलें माणिक नगर । तेथेही पूजा तो करी ॥९७॥
भावार्थी भक्त अमित येती । श्रीगुरुपदीं नम्र होती ॥
भक्तवासना पुरविती । प्रभु माणिक श्रीदत्त ॥९८॥
सर्व जाती धर्माचेही । होती भक्त माणिक पाही ॥
सर्वांचीही काळजी वाही । भक्तकार्यकल्पद्रुम ॥९९॥
श्रीदत्त नरसिंहयती । नवा अवतार धरिती ॥
त्रेसष्टावा अध्याय घेती । माणिक दत्त भक्तहिता ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६४ वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः ॥
नित्य श्री नित्य मंगल । असे असतें दत्तस्थळ ॥
तोच अनुभव सदाकाळ । बच्चंमाला येतसे ॥१॥
लोक प्रभुचरणीं येती । विविध पदार्थ अर्पिती ॥
कर्धी कसली नसे खंती । संग्रह मात्र असेना ॥२॥
गरीब दीन गरजवंत । लोकां प्रभु वांटून टाकीत ॥
शिल्लक कांहीं न ठेवीत । लोक व्यवहार दिसेना ॥३॥
मामा कुलकर्णी कल्याणांत । ते मोठी नोकरी करीत ॥
दादांसही उद्योग देत । ते अल्पसें मिळविती ॥४॥
पण मामांची लागे मदत । म्हणून मामाही त्रासत ॥
बाळा जकातदार नेमित । जकात जमा लिहावी ॥५॥
कांहीं दिन यापरी जात । परंतु माणिक ती सोडीत ॥
त्यांचा स्वभाव अवधूत । नोकरी करतील ते कशी ॥६॥
हलीखेडचे सत्प्रवृत्त । वेदशास्त्रसंपन्न दीक्षित ॥
भालचंद्र कल्याणीं येत । बच्चंमा आदर दाखवी ॥७॥
आपुलकी पूर्वीपासून । गोष्टी चालतां ये कळून ॥
संसारीं माणिक उदासीन । वर्तन असंग वृत्तीचें ॥८॥
माणिक बाळ दत्तावतारी । दीक्षितां माहिती होती सारी ॥
बचमा त्यांना आग्रह करी । कांहीं दिन न्या माणिका ॥९॥
दीक्षित तें मान्य करिती । ते वैदिक श्रेष्ठ असती ॥
आनंदे माणिक बाळा नेती । प्रभुही जाती लीलया ॥१०॥
घरांत दीक्षित सांगती । माणिक जें जें कांहीं करिती ॥
तें तें करूं द्यावें खंती । त्यांची कोणी करू नका ॥११॥
माणिक स्वच्छंद वागत । कोणा कांहीं उचलून देत ॥
कांहींही माणिक करीत । दीक्षितां संतोष अपार ॥१२॥

जरी ते सोंवळे ब्राह्मण । तरी माणिका अलिंगून ॥
 स्नानादिक स्वयें घालून । अंतरीं समाधान होती ॥१३॥

एकदां बाळ शौच करीत । अग्निशाळेंत होम कुंडांत ॥
 पत्नी रागावून सांगत । दीक्षित शांत आनंदी ॥१४॥

म्हणती दाखव घाण मळ । पत्नी कुंडी हात तत्काळ ॥
 घालितां मिळे सुवर्णगोल । काय सामर्थ्य वर्णावें ॥१५॥

देशमुख कंदी किशनराव । पत्नीचा पुत्रार्थ प्रभुभाव ॥
 ओळखी माणिक प्रभुराव । येतां माहेरीं हलीखेडीं ॥१६॥

वैभवशाली मेण्यांतून । दिसलें मुलांचे भांडण ॥
 आठ कवड्या खेळीं हरून । माणिक देणें लागती ॥१७॥

बाई देई कवड्या आठ । माणिक भाऊ होत संतुष्ट ॥
 म्हणती मुलगे होती आठ । अवचित भेट तिला घडे ॥१८॥

इच्छे सम मुलगे झाले । माणिक पदीं चित्त लागलें ॥
 दोन्ही प्रसंग जरी वेगळे । तरी एकच भाव गमे ॥१९॥

पूर्णाहुति यज्ञकुंडांत । एकदां दीक्षित होते देत ॥
 अग्निनारायण तोषत । प्रभु प्रकटती दिव्यत्वे ॥२०॥

उभे माणिक भाऊ सुंदर । करिती दीक्षित नमस्कार ॥
 प्रेमाश्रु वाहती झर्झर । अग्नि प्रसन्न प्रभुरूपें ॥२१॥

विश्वात्मक श्रीगुरु दत्त । सर्वविभूति श्रीदत्तांत ॥
 त्यांना साष्टांग प्रणिपात । प्रभु माणिक कृपाळू ॥२२॥

कधीं साधा वेष असत । अंगाला विभूति लावीत ॥
 उंची वस्त्रें कधीं अंगांत । राजथाट दिसतसे ॥२३॥

प्रभूला सर्व चिंता आहे । विश्वाची तो काळजी वाहे ॥
 असे उद्गार बोलती हे । श्री माणिक पुन्हां पुन्हां ॥२४॥

त्यामुळे प्रभु नांव पडलें । माणिक बाळा आवडलें ॥
 मन त्यांचें कोमल भलें । शांत दयाळू कनवाळू ॥२५॥

मामा एकदां त्यांना बोलले । तुझे चालती नाना चाळे ॥
 तुला येथें अन्न न मिळे । व्यवसाय केल्या शिवाय ॥२६॥

श्रीदत्तांची पूर्वी सूचना । धाकटा संसारकारणा ॥
 हें नेणून दिली यातना । माणिक भाच्यास मामांनीं ॥२७॥

जे जे पुरुष अवतारी । ते ते प्रसंग साक्षात्कारी ॥
 येथें मामाच व्यवहारी । निमित्त कारण जाहले ॥२८॥

माणिक भाऊ उद्गारत । नऊ मास पोषी उदरांत ॥
 तोच प्रभु सर्वा पाळीत । आधार असे जगताचा ॥२९॥

प्रभुवीण कोण कुणाचा वाली । अंतरीं ठसे ही प्रभुबोली ॥
 निघती तेथून तत्काळीं । अमर काव्यें श्रीप्रभूचीं ॥३०॥

माणिक अमृतकुंडांस । येती संगें त्या भक्तांस ॥
 भीति वाटली बहूवस । ऐकून गर्जना अरण्यीं ॥३१॥

प्राचीन उत्तम तीर्थस्थान । गुहेपुढें गुहा लागून ॥
 हिंस्त्र श्वापदक्रीडास्थान । परंतु माणिका भय कैचें ॥३२॥

भक्त भीतीनें परतले । माणिक प्रभु गुहेंत गेले ॥
 भक्त कावरे बावरे झाले । चिंताक्रांत वर्तती ॥३३॥

माणिक भाचा झाला गुप्त । पश्चाताप मामांस होत ॥
 सर्व चहूंकडे शोधित । परंतु व्यर्थ पत्ता नसे ॥३४॥

पुढें कांहीं काला नंतर । बसून काठीच्या घोड्यावर ॥
 मंठाळ गांवीं प्रभुवर । गेले कुलकर्णी भक्ताकडे ॥३५॥

त्यांची पत्नी होईना प्रसूत । प्रभूला पाहुन चिंतारहित ॥
 प्रभु सांगती द्यावें त्वरित । पदतीर्थ चार विप्रांचें ॥३६॥

तसें करितांच सत्वर । जन्मला उत्तम कुमार ॥
 आनंदे भक्तही अपार । येती धांवत भक्त बहू ॥३७॥

होत प्रभुसत्कार पूजन । प्रभु देती आशीर्वचन ॥
 उठून गेले ताडकन । रानांत गुप्त जाहले ॥३८॥

सावकाश कळे कल्याणास । मग मामा भाचें भगिनीस ॥
 घेऊन निघती मंठाळास । परंतु तेथें प्रभु नसती ॥३९॥

तरीही प्रभूंना दया आली । अमृतकुंडी मूर्ति प्रकटली ॥
 भक्तमंडळीं धांवून आली । मामाअम्मा बंधुभेट ॥४०॥

पूजा अर्चा ब्राह्मणभोजन । नित्य चाले ते पाहून ॥
 प्रभुसामर्थ्य अवलोकून । मामादिक ही धन्य म्हणती ॥४१॥

प्रभूंनी केली समजूत । फक्त तात्या प्रपंचा प्रत ॥
 दादा मौनी तात्या शिकत । मामादि येती कल्याणीं ॥४२॥

प्रभु गुप्त प्रकट होऊन । अमृतकुंड शिवस्थान ॥
 सहा मासांत पालटून । अरण्य बनलें प्रभुक्षेत्र ॥४३॥

पूर्वीचे चिंताक्रांत दोन । भक्त घेती प्रभु दर्शन ॥
 प्रभूसहित केलें स्नान । इतक्यांत एक बैरागी ॥४४॥

श्रेष्ठ साधु सतेज कांति । संगे दोन कुत्र्या असती ॥
 कांखेस झोळी कटोरा हातीं । महाप्रसाद भाऊ वदे ॥४५॥

श्वानदुग्ध कटोऱ्यांत । भाकरी तुकडे झोळींत ॥
 साधु कालविती ते दुधांत । जवळच सर्प मेलेला ॥४६॥

तोही मिळविला त्यांत । प्रभुस कांहीं काला देत ॥
 आणि दोघांसही मिळत । प्रभु खाऊन टाकिती ॥४७॥

बैरागी बाकी खात काला । आपल्या मार्गे निघून गेला ॥
 दोघांनीं मुळीत ठेविला । परंतु काला अदृश्य ॥४८॥

योग नाही प्रभु म्हणती । साधु साक्षात दत्त असती ॥
 असें वाटतें मनाप्रती । कारण महाप्रसाद त्यांचा ॥४९॥

अमृतकुंडी सहा मास । मग माणिक कल्याणास ॥
 लोकांचा आग्रह बहुवस । मान दिलासे भक्तिभावा ॥५०॥

वृषभादि तो मणिचूल । माणिक फिरती सदाकाळ ॥
 संगें शिष्यही कांहीं वेळ । बारा वर्षे गेलीं अशीं ॥५१॥

प्रभु बालपणा पासून । एका एकीं गुप्त होऊन ॥
 कांहीं काल न देती दर्शन । हें सर्वांना ठावें असे ॥५२॥
 दत्तझोळी प्रभु जवळ । तीच कामधेनु दुधाळ ॥
 भक्त निश्चित सदाकाळ । उणें तें पुरें प्रभुकृपें ॥५३॥
 दीक्षित-कन्या लक्ष्मी हिला । दादा वरिती विवाह झाला ॥
 पत्नीचा स्वभाव चांगला । मानी प्रभूला गुरुरूप ॥५४॥
 जीवज्योती चैतन्यीं विरून । अकार्लीं पडे देह गळून ॥
 दादा महाराज उदासीन । पुन्हां लग्न न करिती ॥५५॥
 चिमणाबाई भगिनी रत्न । सौभाग्यवती लग्न करून ॥
 परंतु तिचें अल्प जीवन । ज्ञानी होऊन उद्धरे ॥५६॥
 तात्यांची ही भार्या पहिली । लग्नानंतर निवर्तली ॥
 परंतु दुसरी विठा माउली । वंशहितार्थ प्रभुकृपें ॥५७॥
 विविध धर्मीय विद्वान । प्रभुसमोर होती लीन ॥
 शीख लिंगायत जैन । प्रभूंना श्रेष्ठ मानिती ॥५८॥
 मुसलमानही सज्जन । मान्य करिती प्रभु वचन ॥
 माणिकनाथा शरण जाऊन । अभीष्ट कामना साधिती ॥५९॥
 एक दुष्टचित्त यवन । करी मंत्र-प्रयोग मारण ॥
 देवाधिदेव भगवान । प्रभुराया नेणेच पातकी ॥६०॥
 मंत्रदेवता क्रोधावून । यवना करीतसे ताडण ॥
 तो मरणोन्मुख होऊन । जीवितअशा दुरावली ॥६१॥
 मग माणिक प्रभुचरण । आळवून जातसे शरण ॥
 प्रभु देती आशीर्वचन । प्रभुकृपें तो वांचला ॥६२॥
 माणिक सांगती समजून । सर्वांचें कल्याण इच्छून ॥
 रहावें तत्त्व सनातन । त्यानेंच कल्याण होतसे ॥६३॥
 नंतर सर्वही यवन । होती माणिक-पर्दी लीन ॥
 छलक पापी दुष्ट दुर्जन । शरण जाती प्रभुराया ॥६४॥

चाळकापूर गांवाजवळ । अरण्यांत मारुति देऊळ ॥
 उग्रस्थान कडक जाज्वल्य । तेथें माणिक प्रभु गेले ॥६५॥
 वस्त्रे अलंकार सगळे । बांधून केलें गांठोळें ॥
 तें हनुमंत-शिरीं ठेविलें । जोडाही वर दिसतसे ॥६६॥
 आपण कोपण्यांत निजती । रात्रीची नसे तेथें वस्ती ॥
 चोर लुटारू त्रास देती । अशी भीती लोकां असे ॥६७॥
 दुसरे दिवशीं पूजारी । तें पाहून कोपर्ती श्रीवरी ॥
 झाडास बांधून सत्वरी । मारही दिला प्रभुराया ॥६८॥
 माराचे व्रण मारुतीवर । हनुमंत कांपे थरथर ॥
 त्याचें वस्त्र व माळा अंगावर । प्रभूच्या दिसतां दचकती ॥६९॥
 गुरवां माणिक हें कळलें । अनुतापें स्तवन केलें ॥
 शरण जाऊन मिळविलें । आशीर्वचन श्रीगुरूचें ॥७०॥
 माणिक मारुतीला स्तविती । किती तरी द्रव्यही देती ॥
 चार मास तेथें रहाती । मंगल बनलें अरण्य तें ॥७१॥
 सहस्रावधि लोक येती । भेट पदार्थां नसे गणती ॥
 पूजा अर्चा भोजनें होती । नगर नवीन उभारले ॥७२॥
 माता बंधु कल्याणाहून । तसेच शिष्य भक्तजन ॥
 येऊन पावले समाधान । कीर्ति सर्वत्र पसरली ॥७३॥
 चिदंबरराव तालुकदार । व्यवस्था राखिती सुंदर ॥
 हैद्राबादचे जहागिरदार । दप्तरदार निजामचे ॥७४॥
 राजे रायरायान येती । पाहून प्रभु माणिक मूर्ती ॥
 संतोष अपार पावती । पुत्र-इच्छा त्यांस असे ॥७५॥
 प्रभूची सेवा भावें केली । प्रसन्न माणिक माउली ॥
 भस्म खारका फुलें दिलीं । प्रसाद म्हणून प्रेमानें ॥७६॥
 उतार वयांत पुत्र झाला । प्रभु-कृपा त्या वंशाला ॥
 त्यांची सेवा प्रभुपदांला । अखंड चालली दिसतसे ॥७७॥

पुढें प्राचीन क्षेत्र मैलार । तिकडे गेले प्रभुवर ॥
 दक्षिण काशी देववर । खंडेराय कुळस्वामी ॥७८॥
 त्याची पूजा माणिक करिती । बहुमोल वस्त्रें अर्पिती ॥
 अलंकारही लेवविती । आरती पदें स्तवन केलें ॥७९॥
 प्रभुजी येथें आल्यावर । जमूं लागला जनसागर ॥
 सार्वभौम ऐश्वर्य अपार । वर्णन करतां न येतसे ॥८०॥
 वेद-घोष पुराण कीर्तन । नाच गायन चाले भजन ॥
 खंडेरायासह नमन । माणिक-पदां नित्य असो ॥८१॥
 मैलारास प्रभूची गादी । स्थापन होऊन भावें गर्दी ॥
 जमे तिचीं संकटें मदीं । श्रीमाणिक प्रभुराजा ॥८२॥
 माणिकतीर्थ कुंड केलें । भक्त-जन पाप संपलें ॥
 असे अनुभव येऊं लागले । जनतारक श्रीगुरू ॥८३॥
 व्यंकम्मा विधवा कोमटीण । प्रभु पुढें घाली लोटगण ॥
 संकटीं जो करी सोडवण । त्याचे चरण ती धरी ॥८४॥
 दाग दागिने दान केलें । पुण्यवर्तन उगवलें ॥
 प्रभुपर्दी चित्त बैसलें । शरीर-भावना मावळल्या ॥८५॥
 माता पाळी मुलीसमान । नारी-देहाचें नसे भान ॥
 शुभ्र प्रभुवस्त्र मिळून । पातक सर्व निरसलें ॥८६॥
 भस्मचर्चून रुद्राक्ष माळ । जप करी ती सदा काळ ॥
 देवीरूप मिळे निर्मळ । वैराग्य वाणलें प्रभुकृपें ॥८७॥
 रामाजीपंत कुलकर्णी । भगिनी सुद्रम्मा या ठिकाणीं ॥
 शुद्ध भाव अंतःकरणीं । माणिक कृपें विधवा तरे ॥८८॥
 मैलारास प्रभु रहावे । लोक-इच्छा सदा दुणावे ॥
 प्रभु-गादीस शरण जावें । इच्छा माणिक पुरविती ॥८९॥
 लोकां देऊन आशीर्वचन । माता तात्यास पाठवून ॥
 लोकांनाही घरी धाडून । गेले माणिक भद्रपुरीं ॥९०॥

श्रीभद्रेश्वर भालकींत । माणिक दत्त उतरत ॥
 अरुणाप्पा पूजारी कष्टत । उदर रोग बळावला ॥११॥
 तो आळवी प्रभुरायास । सोटा फिरविला पोटास ॥
 दिलें विचित्र औषध त्यास । तीळ खोबरे पोहे दहीं ॥१२॥
 उदर पळूं लागला दूर । आरोग्य लाभे दृढतर ॥
 भक्त बनला विप्रवर । स्थापन झाली प्रभु गादी ॥१३॥
 भालकी रानीं प्रभुवर । समाधि लावून गुप्त स्थिर ॥
 तेथें राहिले शिष्य थोर । प्रभुसेवेस भक्तीनें ॥१४॥
 माधुकरीवर भोजन । सदा करिती शिष्यजन ॥
 कधीं समाधि उतरून । प्रभु जेविती शिष्यांसह ॥१५॥
 असें चाललें वर्षभर । परंतु प्रभु कल्याणकर ॥
 असती येथें नेणती इतर । साधु दर्शना येत कांहीं ॥१६॥
 श्री माणिकपदीं येऊन । चारी प्रकारचे भक्तजन ॥
 सदा पावती समाधान । अवतार जन-कल्याणा ॥१७॥
 पिशाच्च बाधेपासून मुक्त । रोगी होती रोगरहित ॥
 गरीब बनती श्रीमंत । निपुत्रिकांना पुत्र होती ॥१८॥
 जी जी इच्छा मनीं धरावी । ती ती प्रभूंनीं पुरवावी ॥
 सर्व जनां सोय बरवी । प्रभु-समर्थ-पदांकडे ॥१९॥
 लोकां व्हावें कल्याण प्राप्त । म्हणून माणिक लीला होत ॥
 चौसष्टावा अध्याय घेत । माणिक दत्त सर्व हिता ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६५ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥	
भद्रपुरी भालकीवर्नी। प्रभु माणिक एके दिनीं ॥	
कांहीं भक्तांसह बसूनी। असतां प्रभूना कोणी कथी ॥१॥	
यात्रेकरून एक ब्राह्मण। पत्नी व मुलगा लहान ॥	
यांसह घ्यावया दर्शन। तळ्यावर आतां आलासे ॥२॥	
देवीचे फोड अंगावर। असतां पुत्रास पाठीवर ॥	
घेऊन चालतां मार्ग दूर। दंपती थकून गेलीसे ॥३॥	
तळ्याचे कांठीं विप्र येत। पुत्रा मरण झालें प्राप्त ॥	
दंपती पडली मुच्छित। ऐकून प्रभु धांवले ॥४॥	
मागोमाग भक्त पळत। मांडीवर मुला प्रभु घेत ॥	
अमृत हस्त फिरवीत। मुलगा उठून, बैसला ॥५॥	
दंपती होई शरणागत। डोळां निघती अश्रुपात ॥	
माणिक प्रभु कळवळत। उठवून उधरिती पोटाशीं ॥६॥	
कुठें जातां प्रभु पुसत। विप्र म्हणे कल्याणा प्रत ॥	
प्रभुदर्शन घ्यावें मनांत। येथें प्रसंग गुदरला ॥७॥	
आपुल्या कृपें पुत्रलाभ। परंतु दर्शन दुर्लभ ॥	
खूप उपाशीं कोरडी जीभ। प्रभु सुलभ कसे मिळती ॥८॥	
प्रेमाश्रु माणिक डोळ्यांत। म्हणती प्रभु वाट पहात ॥	
येथें असती वर्ष होत। चला जेवा पोटभर ॥९॥	
त्यांना स्वस्थानीं घेऊन जात। माधुकरी नैवेद्य दत्ताप्रत ॥	
समपून प्रभु आज्ञापित। पात्रें मांडणें सर्वांचीं ॥१०॥	
आज मोठी समाराधना। बोलावा आसपासच्या जनां ॥	
हजारों लोक आले भोजना। केल व्यवस्था वाढपाची ॥११॥	
माधुकरीचे झोळ्यां मधून। वेगळे पदार्थ काढून ॥	
ठेवितां सरेनाच अन्न। वाढप पूर्ण जाहलें ॥१२॥	

माणिक म्हणती अवधूत। चिंतन श्रीगुरुदेवदत्त ॥	
सर्व लोक भोजना बसत। जेवून तृप्त जाहले ॥१३॥	
झोळ्या दिसती पूर्ववत। प्रभु पांच ग्रास जेवीत ॥	
नंतर शिष्यभोजनें होत। लोक चकित पाहून हें ॥१४॥	
माणिक प्रभु हेच असत। असें सर्वास समजत ॥	
यात्रा जमे रिघ नसत। ब्राह्मण अपार आनंदे ॥१५॥	
प्रभूकृपें होत श्रीमंत। जयजयकार लोक करीत ॥	
चोहोंकडे घोष घुमत। धन्य माणिक दत्तगुरु ॥१६॥	
विविध उत्सव जाहला। लाखों रुपये प्रभु भेटिला ॥	
खैरात चाले प्रभुलीला। नमस्कार त्यांस असो ॥१७॥	
भक्तास मिळे आशीर्वाद। विविध भेटती संत सिद्ध ॥	
श्री माणिक प्रभु प्रसिद्ध। कीर्ति पसरे चोहोंकडे ॥१८॥	
चिटगोपें गांवीं रहात। देशमुख बहु श्रीमंत ॥	
संग्रामराव सैन्यासहित। अनाथ दीनां सांभाळी ॥१९॥	
थंडी ताप रोग उदर। व्यर्थ सर्व औषधोपचार ॥	
सेवा करितां देव शंकर। स्वप्नीं दृष्टांत देतसे ॥२०॥	
माणिकचरण तीर्थ भावें। घेऊन रोगमुक्त व्हावें ॥	
मग राव येती स्वभावें। भालकी ग्रामीं प्रभुचरणीं ॥२१॥	
शिवाज्ञा मान्य प्रभु म्हणत। सद्भावें तो प्रभूस नेत ॥	
राजैश्वर्ये राव पूजीत। तीर्थ घेतसे भक्तीनें ॥२२॥	
एकदां राव लिंगायत। आपुल्या लोकांस बोलावीत ॥	
प्रभुपूजा होतां दिसत। बसवेश्वर रूपें प्रभु ॥२३॥	
लिंगायतां बहु आनंद। माणिक प्रभु आनंदकंद ॥	
येथें स्थापिती प्रभु सुखद। अखंडेश्वर उमापति ॥२४॥	
नित्य ब्राह्मण भोजनें होत। प्रभु कांहीं दिन रहात ॥	
राव होतसे रोग मुक्त। आनंद अंतरीं मावेना ॥२५॥	

भावें होऊन सद्गदित। प्रभूला मोठी भूमि देत ॥	
तिचें उत्पन्न मिळे सतत। यात्रा अपार प्रभुपर्दी ॥२६॥	
मग प्रभु विचार करिती। मंडळी कल्याणा धाडिती ॥	
दोन शिष्यां घेऊन निघती। पार्यी तीर्थे करावया ॥२७॥	
जाती परळीं वैजनाथास। शंकरक्षेत्रीं गुप्त वास ॥	
प्रभूशीं अेकता उमेश। दावी त्यांना नमन असो ॥२८॥	
प्रभु करिती शिवस्तवन। मग तुळजापुरीं येऊन ॥	
प्रभुभवानी ऐक्य पावून। अपूर्व महिमा प्रकटला ॥२९॥	
योगदंड झोळी देवी देत। दोघां करुया प्रणिपात ॥	
पंढरपुरीं प्रभु येत। भीमा दुथडी वहातसे ॥३०॥	
होडी नाहीं रात्र समय। कळवळले पंढरीराय ॥	
होडी नावाडी स्वयें होय। उतरून घाली प्रभुराया ॥३१॥	
होडी नावाडी क्षणांत गुप्त। प्रभुवरा सर्व माहीत ॥	
प्रभु जाती वाळवंटांत। मग गांवांत राहिले ॥३२॥	
गलिच्छ घाणेरडें रूप। घेऊन जगाचा मायबाप ॥	
दाखवी विठ्ठला लोकपाप। सुचवी पावन करावया ॥३३॥	
बडवे राउळीं न घेती। लोटून मारहाण करिती ॥	
थरथर कांपे विठ्ठल मूर्ती। हार प्रभूच्या कंठीं दिसे ॥३४॥	
पूजारी झाले भयभीत। चमत्कार अपूर्व म्हणत ॥	
इतक्यांत कोणी बोलत। हे माणिक दत्त प्रभु ॥३५॥	
अपराधी शरणागत। प्रेमें प्रभुला आळवीत ॥	
हास्यवदनें माणिक देत। अभय त्यांना आनंदें ॥३६॥	
माणिक विठ्ठला भेटले। बराच वेळ भेट चाले ॥	
पांडूरंग पूजन केलें। स्तवन आरति वगैरे ॥३७॥	
सहस्राविधी खर्च झाला। माणिक लोकिक पसरला ॥	
बहु लोक जमू लागला। नमन विठ्ठला प्रभु दत्ता ॥३८॥	

दत्त माणिक नरशरीरी । विष्णु विट्ठल अवतारी ॥
गोपाळ पुरी श्री पंढरी । अधिक पवित्र झालीसे ॥३९॥
माणिक येती पुण्यपत्तनीं । तेथें जंगली महाराजांनी ॥
ठेवून घेतलें आनंदोनी । माणिक ओढा वहातसे ॥४०॥
दोघे वसती एकांतांत । त्यांना नमन भक्तियुक्त ॥
शिष्यांना धाडून परत । माणिक गेले गिरनारीं ॥४१॥
दत्त भजन गिरनारांत । माणिक प्रभु श्रीगुरुदत्त ॥
माणिक दत्त मम चित्तांत । त्यांना नमस्कार असो ॥४२॥
भेटी दिधली हिमालया । त्रिस्थळी प्रयाग काशी गया ॥
पुरी माहुर व्यंकट राया । रामेश गोकर्ण जाहलें ॥४३॥
नृसिंहवाडी कोल्हापूर । प्रभु सर्वत्र भारतभर ॥
मुधोळ श्री गाणगापूर । फिरून कल्याणीं पातले ॥४४॥
माणिक योगी अवधूत । नाना तीर्थे क्षेत्रें फिरत ॥
पण लोकां माहिती गुप्त । प्रभूला नमस्कार असो ॥४५॥
घर कल्याण आनंदले । शिष्य भक्त प्रेमें जमले ॥
तात्या प्रपंच करूं लागले । ठेवून चित्त प्रभुपार्यीं ॥४६॥
प्रभु पलंगीं पहुडले । सहज आत्मानंदीं भिनले ॥
पदसेवे तात्या बसले । शरीर शुद्धि मावळली ॥४७॥
देवता येऊन वंदिती । प्रभूंची महती उच्चारिती ॥
घोष स्थिरावें तात्याचित्तीं । थोर भाग्य तयांचें ॥४८॥
भक्तकार्यकल्पद्रुम गुरुसार्वभौम श्रीमत् राजाधिराज
योगी महाराज त्रिभुवनानंद अद्वैत अभेद निरंजन
निर्गुण निरालंब परिपूर्ण सदोदित सकलमतस्थापित
श्रीसद्गुरु माणिक प्रभु महाराज की जय ॥४९॥
प्रभु महिमा देवता गाती । प्रभूसह त्यांना प्रणती ॥
बिरुदावली भक्त म्हणती । जयजयकार प्रभूंचा ॥५०॥

कल्याणीं कांहीं काल राहून । मणिचूल गिरी फिरून ॥
करकनळीस येऊन । राहाती अरण्यां लोकांसह ॥५१॥
बक्कप्रभु समाधि-स्थान । प्रभु करिती बक्क पूजन ॥
स्तवनही केलें संतोषून । बक्क-माणिका प्रणिपात ॥५२॥
इंग्रजी व्यापारी कंपनी । राज्य करी भारत भुवनीं ॥
देशी राजे चवताळेनी । युद्ध होणार, जनवार्ता ॥५३॥
सर्व लोक भिऊन गेले । माणिक अभय म्हणाले ॥
प्रभु सटके देते झाले । लोकांची भीति घालविण्या ॥५४॥
प्रभु अमृत हस्त-प्रसाद । पूजितां सदा आनंद मोद ॥
निरसे बाधा भंगतो खेद । निरसे भवबंध श्रीकृपें ॥५५॥
रेकुळगीस प्रभु येती । तेथें बक्कभक्त असती ॥
एक भक्त पुत्र अर्पिती । मानून बक्क तेच प्रभु ॥५६॥
गोपाळबुवा ब्रह्मचारी । सशक्त भावें सेवा करी ॥
माणिक प्रभु दत्तावतारी । केतकी-संगमा पातले ॥५७॥
येथील शिव संगमेश्वर । त्याला केवडा प्रिय अपार ॥
म्हणून पूजेत निरंतर । केतकी अवश्य पाहिजे ॥५८॥
इतरत्र उमाशंकर । पूजनीं केवड्या बहिष्कार ॥
फक्त शिवरात्रीस शंकर । करी स्वीकार केतकीचा ॥५९॥
येथील गुप्त स्थानें कैक । दाविती श्री प्रभुमाणिक ॥
क्षेत्र-महिमा अलौकिक । सांगती प्रभु प्रेमानें ॥६०॥
केलें संगमेश्वर-पूजन । पण केवड्याचे नाहीं दिन ॥
प्रभूला येऊन भक्तजन । सांगती केतकी मिळेना ॥६१॥
केतकीविणें शिव-पूजन । यथासांग नाहीं म्हणून ॥
अडचण पडली येऊन । पण निवारण शिवकृपें ॥६२॥
कोणी एक लिंगार्ईत । केतकी-भारा आणून देत ॥
माणिक त्याला गौरवीत । निघतां अदृश्य होतसे ॥६३॥

प्रभुपदीं जनसागर । हा नेहमींचा चमत्कार ॥
सदा होतसे जयजयकार । नमन भावें प्रभुपार्यीं ॥६४॥
प्रभु कांहीं काल राहिले । काशीहून भाविक भले ॥
ब्रह्मचारी श्रीपदीं आलें । कुष्ट रोग जाण्या स्वगुरुचा ॥६५॥
त्यांना विश्वेश्वर-दृष्टांत । केतकी संगमी जावें त्वरित ॥
माझा अवतार वसत । माणिक प्रभु नांवाणें ॥६६॥
त्यांची सेवा भावें करून । कुष्ट रोगाचें निरसन ॥
ब्रह्मचारी शिवा नमून । येऊन प्रभूला पहातसे ॥६७॥
म्हणे हे वेडेच दिसती । असे कांहीं दिवस जाती ॥
संगमेश्वर उग्र भासती । ध्वनि पडली कानांत ॥६८॥
अरे जरी विकल्प घेसी । तर व्यर्थ प्राणा मुकसी ॥
शिवस्थानीं दिसले त्यासी । प्रभु माणिक विश्वेश्वर ॥६९॥
क्षमा मागे होई शरण । म्हणे गेला तर जावो प्राण ॥
पण आतां श्रीप्रभूचरण । सोडणार नाहीं कदापि ॥७०॥
पश्चात्तापें शरण गेला । म्हणून प्रभूला कळवळा ॥
प्रेमें तीर्थ-प्रसाद दिला । कुष्ट निरसलें काशीपुरीं ॥७१॥
असें पत्रावरून कळत । ब्रह्मचारी अपार तोषत ॥
प्रभुसेवा करून जात । काशीपुरी प्रभु-आज्ञें ॥७२॥
कोणी एक यवन येत । भावें उंची वस्त्रें अर्पित ॥
प्रभू आशीर्वचन देत । आला प्रत्यय भक्ताला ॥७३॥
वाढलें उत्पन्न अधिकार । उत्कर्ष होत वरचेवर ॥
करी प्रभुसेवा निरंतर । अर्पीं चतुर्थांश प्रतिवर्षी ॥७४॥
विनवी प्रेमें भक्त मंडळी । म्हणून येथें स्थापन झाली ॥
श्रीदत्त-गादी कृपा-साउली । मिळाली भक्तां प्रभु-कृपें ॥७५॥
न्यालकलचे श्रीमंत भक्त । देशमुख ऐश्वर्य नेत ॥
हें घराणें परम भक्त । प्रभु कृपा प्रसाद मिळे ॥७६॥

बेदरचे हिंदु यवन । प्रभूचें व्हावें आगमन ॥
 असें इच्छिती मनोमन । सिद्धता केली स्वागताची ॥७७॥
 बेदर ती विदुर नगरी । रजक राजा राज्य करी ॥
 राजैश्वर्ये स्वागत करी । श्रीनृसिंह सरस्वती दत्ताचें ॥७८॥
 तसेंच व्हावें भव्य स्वागत । असें ठरवून आमंत्रित ॥
 प्रभु अवश्य येऊं म्हणत । ओसंडे आनंद भक्तांचा ॥७९॥
 न्यालकलहून निघत । मेण्यांत माणिक बसत ॥
 स्वार शिपाई हत्तीसहित । गांवोगांवीं रहाणें घडे ॥८०॥
 सर्व सरंजाम उत्तम । प्रभु दत्त पुरुषोत्तम ॥
 असंख्य भक्त कल्पद्रुम । जयघोष होत आनंदें ॥८१॥
 बेदर सुमारे कोसभर । सोडून मार्गा भोई दूर ॥
 मार्गी आणितां तोच प्रकार । अदृश्य शक्ति करी असें ॥८२॥
 मोठा भुजंग इतक्यांत । आडवा दिसला मार्गांत ॥
 भोई भिऊन घाबरत । प्रभु पाहाती नागाकडे ॥८३॥
 सर्प उभा फणा पसरून । प्रभु दृष्टीस दृष्टि लावून ॥
 स्वागत करी यावे म्हणून । माणिक प्रभु स्वस्थानीं ॥८४॥
 फणा खालीं करून चालत । प्रभु सांगती नागमहंत ॥
 भीति नाही चला समस्त । नागा मागून निर्भर्ये ॥८५॥
 झरणी नृसिंह क्षेत्राजवळ । प्रभु येतां नाग तत्काळ ॥
 गुप्त होऊन भावें विमल । सुचवी मुक्काम करावया ॥८६॥
 तसें माणिक प्रभु सांगती । त्यावेळी बेदरा न जाती ॥
 लोकांची बेदरीं आयती । लोक उत्सुक स्वागताला ॥८७॥
 प्रभु झाडाखालीं बसती । हजारों लोक तेथेंच येती ॥
 प्रभूपुढे ढीग जमती । नारळ पेढे खारकादि ॥८८॥
 भक्त-कामना नाना रीती । प्रभु सर्वांना संतुष्टिविती ॥
 कांहीं दिवस असे जाती । प्रभु तेथें यात्रा जमे ॥८९॥

येथें गुहा अंधारमय । वळणाची वाट जलमय ॥
 जन-मानसा वाटे भय । परी निर्भय नृसिंह करी ॥९०॥
 उंच जागा कोरडी आंत । नृसिंह मूर्ति उग्र दिसत ॥
 परंतु भक्तां अभय देत । नृसिंहा नमन भक्तीने ॥९१॥
 प्रभू-पूर्वजा नृसिंह प्रसाद । मग त्या वंशी दत्त सुखद ॥
 अवतरून देत आनंद । भक्तां इहपर संरक्षी ॥९२॥
 प्रभू करिती तीर्थ-स्नान । यथा सांग केलें पूजन ॥
 सर्वा मिळे प्रसाद-भोजन । भक्तां इहपर संरक्षी ॥९२॥
 प्रभू करिती तीर्थ-स्नान । यथा सांग केलें पूजन ॥
 सर्वा मिळे प्रसाद-भोजन । प्रभु नृसिंहा नमन असो ॥९३॥
 नित्यक्रम पुराण कीर्तन । वेद-पठण चाले भजन ॥
 शास्त्र-चर्चा नृत्य गायन । प्रभु दरबारा कोण वर्णी ॥९४॥
 बेदरचे लोक प्रार्थिती । प्रभूंनीं यावें गृहाप्रती ॥
 प्रभु प्रसन्नपणें सांगती । येऊं उद्यां दोन प्रहरीं ॥९५॥
 जो जो सांगेल तेथे जावें । असें ठरविलें सत्य मानावें ॥
 सर्व म्हणती जीवें भावें । येऊन करावें पावन ॥९६॥
 हिंदु भक्त भाविक यवन । सर्वा दिधले आश्वासन ॥
 तसे सकळ भक्तजन । वाट पाहाती दुपारी ॥९७॥
 भक्तिभावें तयारी केली । झरणी क्षेत्रीं भक्त मंडळी ॥
 म्हणती माणिक माउली । पावन करील सर्वांसी ॥९८॥
 नाथांची ती उलटीच खूण । झरणींत प्रभु गाढ झोपून ॥
 राहाती परंतु स्तवचन । खरें करिती बेदरीं ॥९९॥
 प्रभु तुझी गहन कळा । तुला भक्तांचा कळवळा ॥
 पासष्टावा अध्याय अर्पिला । आवडे माणिक दत्तांसी ॥१००॥
 श्रीगुरुदत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६६ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः। श्रीसद्गुरवे नमः॥	
वृषभाद्रीचा परिसर। प्राचीन पवित्र सुंदर ॥	
तीर्थे देवता स्थाने अपार। त्यांना नमन भावे असो ॥१॥	
लक्ष्मी नरसिंह चरणीं। उगम तीर्थ गुहा वदनीं ॥	
पापविनाश करी झरणीं। झरणी नृसिंहा नमस्कार ॥२॥	
प्रभुमुक्काम तेथे असत। शिष्य भोई सज्ज रहात ॥	
परंतु माणिक निद्रित। प्रभूला जागृत कोण करी ॥३॥	
सर्व मनीं उचंबळत। पण त्यांचा उपाय नसत ॥	
इकडे विदुरा नागरीत। शिष्यांसह प्रभु जाती ॥४॥	
एकाच वेळीं घरोघरी। स्वागत करिती परोपरी ॥	
भक्त जना उत्साह भारी। उत्सव चाले हर्षाने ॥५॥	
कोठे पूजा कोठे आरती। कोठे माळा गळां घालिती ॥	
कोठे पेढे माणिक खाती। प्रभु चाखती सुरस फळे ॥६॥	
धन वस्त्रे प्रभुला देती। प्रभु त्यांचा स्वीकार करिती ॥	
परंतु संग्रहा न ठेविती। स्व पर गृहीं प्रभु दिसे ॥७॥	
कौठे चाले प्रभुभोजन। कोठे दिसे तांबूल चर्वण ॥	
कोठे प्रभुपुढे गायन। नाच भजन चालतसे ॥८॥	
कोठे वेदमंत्र पठत। कोठे शास्त्र चर्चा चालत ॥	
बेदर नगर आनंदत। प्रसाद अर्पित श्रीप्रभू ॥९॥	
भक्तजनां संतोषवून। एकाच वेळीं येत निघून ॥	
माणिक जागृत झोंपेतून। अतिश्रम झाला दिसे ॥१०॥	
श्वास जोराचा घाम येतसे। पुसतां प्रभुना उत्तर नसे ॥	
बेदरीं नवल वाटतसे। बहुजन येती श्रीपदीं ॥११॥	
धन्य धन्य माणिकमहिमा। वंदिती श्रीप्रभुपादपद्मां ॥	
भक्तजना नावरे प्रेमा। ऐकून वृत्त बेदरचे ॥१२॥	

प्रभूंचा उत्कर्ष पाहून। संतुष्ट भक्त हिंदु यवन ॥	
खटावती कांहीं यवन। कपटी उपाय योजिला ॥१३॥	
यवन आग्रहे बोलाविती। प्रभु त्यांच्या समार्जी जाती ॥	
झाले स्वागत यवन रीती। झांकुन ताटे पुढ्यांत ॥१४॥	
कांहीं पदार्थ मांस मिश्रित। कपटाने मुद्दाम ठेवीत ॥	
माणिक प्रभु शिष्या म्हणत। उघट ताटे भोजनाचीं ॥१५॥	
पाहातां ताटे उघडून। कोठे न दिसले मांसात्र ॥	
पेढे फुले फळे पाहून। निंदकतोडे उतरलीं ॥१६॥	
अनन्य भावे गेले शरण। प्रभु करिती गोड भाषण ॥	
करून कपटी आचरण। देवसत्त्व पाहू नये ॥१७॥	
पुष्पवृष्टि म्लेंच्छ करिती। देवाधिदेव प्रभुला म्हणती ॥	
जयजयकार घोष गर्जती। आनंद झाला चहूंकडे ॥१८॥	
विदुरापुरीं प्रेमळ भक्त। दत्त गादी म्लेंच्छ वस्तींत ॥	
माणिक स्थापना करीत। राहून कांहीं काल तेथे ॥१९॥	
नाना कामना भक्त मनीं। नवीन यात्रा प्रतिदिनीं ॥	
माणिक प्रभु अंतर्ज्ञानी। पुरविती भक्तवासना ॥२०॥	
सर्व जातीं मधील जना। प्रभु करिती संभावना ॥	
असंख्य लोक नित्य दर्शना। विविध लोक प्रभुसंगे ॥२१॥	
कल्याणा जावया निघाले। शिष्यादिकांना पाठविले ॥	
मेण्यांत माणिक बसले। भोई चालले आनंदे ॥२२॥	
हुमणाबाद गांवाजवळ। नदी संगम तीर्थजल ॥	
कांटेरी झाडी ते वेळ। प्रभूचा मेणा अडकला ॥२३॥	
प्रभु उतरले मेण्यांतून। बेल वृक्ष दिसले दोन ॥	
त्यांचे छायेंत विराजमान। प्रभु बसले ओट्यावर ॥२४॥	
जवळ सर्वेश्वर मंदीर। प्रभु ठिकाण मनोहर ॥	
योजुन ठेवी देववर। शिव माणिका नमन असो ॥२५॥	

तेथे योगी तीन येऊन। सांगती प्रभूंना नमून ॥	
याच जागीं निवास स्थान। ठरले आहे आपले ॥२६॥	
योगी माणिक दत्तावधूत। माणिक नगर वसवीत ॥	
गुरु गंगाविरजा मिळत। प्रभुवरदी संगम हा ॥२७॥	
जयसिंग नगरा म्हणत। हुमणाबाद म्लेंच्छ सत्तेत ॥	
अन्य दोन सीमा जुळत। धामणसूर गडवंती ॥२८॥	
इकडे व्यवहार चालत। मराठी कानडी तेलगूंत ॥	
येथे प्राचीन पुण्यवंत। उमाशंकर स्थान असे ॥२९॥	
दोन शतकपूर्व संत। सर्वज्ञ साधु कर्नाटकांत ॥	
पुढील भविष्य वर्तवीत। माणिक योगी होई इथे ॥३०॥	
माणिक प्रभु भोयां सांगत। तेथेच राहू जागा पसंत ॥	
दोन्ही बेल झाडे जळत। शापात्मे दोन उद्धरती ॥३१॥	
नंतर पुन्हां झाडे जिवंत। प्रभुमहिमा थोर असत ॥	
या पूर्वीही माणिक येत। भक्तरक्षणा दयाळू ॥३२॥	
कल्याण नगरीचे पूर्वेस। हुमणाबाद पाच कोस ॥	
संगमाकडे स्थान चोरांस। आवडे दाट अरण्य ॥३३॥	
कोणी ब्राह्मण माणिकभक्त। गडवंती मार्गे तेथे येत ॥	
प्रभु दर्शना कल्याणांत। जातसे स्त्रीजन मुलांसम ॥३४॥	
दुपारीं मुक्काम करीत। शिवकुंडी आंधोळ होत ॥	
स्वयंपाका साहित्य काढीत। इतक्यांत हल्ला चोरांचा ॥३५॥	
राजसत्ता न्यायनिष्ठुर। त्यावेळीं नसे राज्यावर ॥	
निजामी नबाब इलाख्यावर। ऐष आरामी रंगती ॥३६॥	
सरकार धारा घ्यावयास। तालुकादार दक्ष विशेष ॥	
पैसा जमवून नबाबास। देतां निश्चित ते होती ॥३७॥	
ताब्यांतील प्रदेशावर। त्यांची सत्ता इच्छेनुसार ॥	
चाले म्हणून निरंतर। रयते न्याय युक्त नसे ॥३८॥	

अरब रोहिले बळवंत । वाटमारी नित्य चालत ॥
जिकडे अधिक शक्तिवंत । तिकडे प्रजा निर्भय ॥३९॥
द्रव्य लोभास्तव ते वेळे । लुटारूंचे कृत्य सगळें ॥
भक्तजन रडूं लागले । धांवा करिती प्रभूचा ॥४०॥
सुंदर पोशाख मौल्यवान । शस्त्रांसह प्रभुआगमन ॥
शिवालयाकडे त्यां पाहून । चोरटे वळले तिकडेच ॥४१॥
विप्र मंडळीं तेव्हां सुटली । प्रभुवर शस्त्रें उगारलीं ॥
हात तसेच अंतराळीं । धांवणारे ही तटस्थ ॥४२॥
त्या टोळीचा जो अधिकारी । त्याचें पोट दुखे अपारी ॥
माणिक तेव्हां रूप धरी । भयंकर उग्र क्रोधिष्ट ॥४३॥
त्या चोरट्यांच्या दाढी मिशा । प्रभु हसडिती तेव्हां खाशा ॥
सुटली त्यांची जीव आशा । मग प्रभुला विनविती ॥४४॥
आम्ही पुढें आजपासून । असलें कृत्य दिलें सोडून ॥
आम्हांस द्यावें जीवदान । प्रभु बनले कृपाळू ॥४५॥
कोणी ओळखिलें प्रभूस । म्हणती आम्ही माणिकदास ॥
वंशोवंशीं प्रभुचरणांस । लीन राहूं क्षमा करा ॥४६॥
माणिक प्रभु कृपावंत । लुटारूंना क्षमा करित ॥
द्विज मंडळी नमस्कारीत । उल्हास वृत्ति उचंबळे ॥४७॥
दीन दयाळु भगवान । माणिक करी आर्त रक्षण ॥
अरण्यांतही ये धांवून । करी निर्भय भक्तांना ॥४८॥
प्रेमें दिलें आशीर्वचन । सभक्त प्रभूला वंदन ॥
माणिक प्रभु दत्तदर्शन । मनीं स्थिरावें लिहितांना ॥४९॥
प्रभु बसती ओट्यावर । वार्ता फांकतसे सत्वर ॥
जमूं लागे जनसागर । शिष्य मार्गे परतले ॥५०॥
माता बंधु लवकर येत । श्रीप्रभु आनंदें डोलत ॥
तीन्ही गांवचे लोक सांगत । प्रभूनीं येथें रहावें ॥५१॥

गजबजे प्रभुपरिसर । प्रभूंना छाया शिष्यवर ॥
करिती, शंकर मंदीर । स्वच्छ जाहलें पूजा सुरू ॥५२॥
अन्नपूर्णा-गृहप्रसन्न । नवीन नगर वसवून ॥
प्रभु करिती भक्तां पावन । माणिक दत्ता नमन असो ॥५३॥
दत्तगादी स्थापन झाली । हुमणावादी फिरे झोळी ॥
माधुकरीचा नैवेद्य होई । प्रभु-जेवण माधुकरी ॥५४॥
सुरस गोड अन्न चांगलें । इतर जनां सर्वदा मिळे ॥
प्रभु माणिक नगर झालें । विश्रान्ति-स्थान भक्तांचें ॥५५॥
कल्याण नबाबींत नोकरी । तात्यांस असे नामी बरी ॥
त्यांची पद्धत दरबारी । शिस्त लाविली नगरांत ॥५६॥
गादीपुढें द्रव्य येईल । माता बचंमा तें घेईल ॥
तीच कुटुंब चालवील । प्रभुनगरीं उणे नसे ॥५७॥
वाटमान्यांची नष्ट कृती । मनुष्य-हाडकें जमती ॥
वर-रक्तसडे पडती । तेथें मंगल प्रभुकृपें ॥५८॥
प्रभु ब्रीदावली-गर्जना । प्रत्येक शब्दा सार्थ खुणा ॥
प्रभु दाविती भक्तां करुणा । त्यांना नमस्कार असो ॥५९॥
तीन्ही पुत्र तशीच सून । मानिती बचंमा-वचन ॥
म्हणें करावें उद्यापन । व्रतें आचरिलीं तयांचें ॥६०॥
उत्तम वैदिक ब्राह्मण । येऊन केलीं व्रतें संपूर्ण ॥
अन्न वस्त्रे दक्षिणा अर्पण । करितां विप्र सुखावले ॥६१॥
इतरांना प्रसाद भोजन । शिष्य गेले श्रमून ॥
मोठ मोठे श्रीमंतही जन । आले होते समारंभा ॥६२॥
रात्रीं सर्व गाढ झोंपले । उशाकडे गांठोडें ठेविलें ॥
चोरट्यांचें काम साधलें । पळाले गांठोळीं घेऊन ॥६३॥
चोर चोर ओरडा झाला । परंतु व्यर्थ गलबला ॥
माणिकही बोलती बोला । सद्गुरु काळजी करितसे ॥६४॥

जवळ कांहीं अंतरावर । प्रभो आम्हांला क्षमा कर ॥
शब्द निघती वारंवार । पण अंधार जावया ॥६५॥
अरुणोदर्यां दिसूं लागलें । तिकडे प्रभु शौचास गेले ॥
परी अंतरीं कळवळले । आर्त स्थळीं प्रभु जाती ॥६६॥
एका बुजकट विहिरीत । चोरटे पडले काळोखांत ॥
प्रभु त्यांना प्रेमें पुसत । कां येत नाही बाहेर ॥६७॥
शिष्य भक्तही जमा झाले । चोरटे लुटारू म्हणाले ॥
आमचा धंदा मारणें डळे । संधि मिळाली काल रात्रीं ॥६८॥
पण कोणी जणूं बांधिलें । या खड्ड्यांत टाकून दिलें ॥
सर्वही बनलों आंधळे । साधु माणिक प्रभु खरे ॥६९॥
त्यांना सांगावें कोणी तरी । आमची ही अवस्था करी ॥
आजपासून सोडिली चोरी । शरण प्रभूला अनन्य ॥७०॥
वगैरे ऐकून विनवणी । प्रभु द्रवे अंतःकरणीं ॥
शिष्यांना सांगितलें झणीं । वर काढा या चोरांना ॥७१॥
चोरट्यांना काढिले बाहेर । गांठोडे त्यांचे बरोबर ॥
ज्याचें त्यास देतां सत्वर । चोरांना दृष्टि लाधली ॥७२॥
सर्वही झाले शरणागत । प्रभु त्यांना उपदेशित ॥
शिष्य भक्तां बोध मिळत । समर्थ काळजी वाहातसे ॥७३॥
कांहीं चोर कुटुंबासहित । सेवेस माणिक नगरांत ॥
कांहीं स्वस्थळीं निघून जात । सदाचरणें वागती ॥७४॥
प्रभु दत्ताचा थोर खेळ । त्याचे पर्दी भाव निर्मळ ॥
माझा असावा सर्वकाळ । माणिक दत्ता नमन तुला ॥७५॥
ज्या कृपांत चोर पडले । तेथें उत्तम पाणी मिळे ॥
मोठी विहिर करून दिलें । नांव माणिक बावडी ॥७६॥
तात्यापत्नी होत ऋतुमती । दादा तात्यांस बोलाविती ॥
रजा घेऊन घरीं न येती । त्यांची नोकरी कल्याणीं ॥७७॥

मग प्रभु स्वहस्ते लिहिती । प्रभु-आज्ञा तात्या वंदिती ॥
 नोकरी सोडून ते येती । माणिक नगरीं श्रीपदीं ॥७८॥
 स्त्री पुरुष संबंध संस्कार । कोठें करावा पडे विचार ॥
 सांगती माणिक प्रभुवर । येथेंच सर्वा आज्ञा असे ॥७९॥
 त्याप्रमाणें सर्व घडत । माणिक नगर कुटुंबी होत ॥
 तात्या गृहस्थाश्रमी बनत । माता बंधूस सेविती ॥८०॥
 तिन्हीं गांवचे लोक देत । भूमि माणिक नगराप्रत ॥
 राजसत्ता नबाबाप्रत । तोही प्रभूस विनवीतसे ॥८१॥
 प्रभूनीं येथेंच राहावें । भक्तजन-कल्याण व्हावें ॥
 राज-पत्र आधारा हवें । तेंही करून देतसे ॥८२॥
 नबाब व तालुकदार । जरी यवन तरी आदर ॥
 माणिक प्रभु गुरुवर । सर्वांसाठीं अवतरती ॥८३॥
 तालुकदार मनीं म्हणत । प्रभु वली पुरुष असत ॥
 परंतु ते म्लेंछ नसत । त्यांचा कसा शिष्य होऊं ॥८४॥
 प्रभूना पुसे शंका यवन । प्रभु सांगती कुराण वचन ॥
 विश्वेश अल्ला भगवान । फक्त यवनेश तो नसे ॥८५॥
 प्रभूचें मार्मिक उत्तर । तालुकदार निरुत्तर ॥
 प्रभुज्ञान अगाध सागर । नम्र विद्वान कोणतेही ॥८६॥
 प्रत्येक धर्माचा विचार । सांगतसे श्री प्रभुवर ॥
 सर्वां दिसे माणिक ईश्वर । ज्याच्या त्याच्या देवासम ॥८७॥
 शंकर विष्णु सूर्य गणेश । देवी दिसे प्रभु रूपास ॥
 बसवेश्वर लिंगायतांस । सर्व देवता प्रभुरूपीं ॥८८॥
 सगुण भक्तां तसें दर्शन । निर्गुणांस तसेंही ज्ञान ॥
 जैन पारशी बुद्ध यवन । शीख ख्रिश्चन प्रभुभक्त ॥८९॥
 सर्व विश्वांत संचरलें । तेंच माणिकरूपीं सगळें ॥
 तेथें नको अज्ञान जाळें । करावा प्रेमें नमस्कार ॥९०॥

माणिकनगर वसाहत । सर्व बाजूनीं संपन्न होत ॥
 शंकर मारुति गणेश येत । सर्व कामना पुरवाया ॥९१॥
 गवती घरे अदृश्य होत । इमारती नामी दिसत ॥
 प्रभु-कीर्ति भरत खंडांत । साधुसंत भक्त येती ॥९२॥
 सर्वही जातींच्या लोकांस । प्रसाद भोजन सुग्रास ॥
 दक्षिण मिळे ब्राह्मणांस । दर वेळी एक रुपया ॥९३॥
 माणिक-नगर रम्यस्थान । हजारों लोक समाधान ॥
 वैदिक शास्त्री गवईजन । प्रभूना गुणज्ञ मानिती ॥९४॥
 विविध लोक नगरांत । चोख व्यवस्था तात्या ठेवीत ॥
 विविध जातींचे साधुसंत । प्रभु-दर्शनी तृप्त होती ॥९५॥
 अर्थी भक्तांस मिळे अर्थ । भक्त-संकटें बनती व्यर्थ ॥
 जिज्ञासु आर्तांचे मनोरथ । पुरविती माणिक सद्गुरु ॥९६॥
 शांत दयाळु माणिक मूर्ती । त्यांना असो भावें प्रणती ॥
 दादा महाराज करिती । आतिथ्य येत्या लोकांचें ॥९७॥
 हणमंत दादांस नमन । नृसिंह तात्यांस वंदन ॥
 तिन्हीं बंधूंचें वर्तन । पूरक एकमेकांस ॥९८॥
 धन्य धन्य माणिकनगर । दत्त माणिक योगेश्वर ॥
 तिन्ही महाराजां नमस्कार । माझा नित्य भावें असो ॥९९॥
 मधु-विद्या सार-संग्रही । अमर नांदते दत्तगृही ॥
 सहासष्टावा अध्याय घेई । प्रभु माउली भक्तहिता ॥१००॥

श्रीगुरु दत्तात्रेयार्पणमस्तु

अध्याय ६७ वा

श्री गणेशाय नमः । श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः ॥
 माणिक मूर्ति मनोहर । ओट्यावर बसे गादीवर ॥
 दोन बाजूस गिर्द्या सुंदर । मागें तक्क्या टेकावया ॥१॥
 विविध पोशाख मूल्यवान । छडीदार बाजूस दोन ॥
 उजवीकडे वैदिक जन । चर्चा पुराण कीर्तनादि ॥२॥
 डाव्या बाजूस स्त्रिया बसत । समोर वाट भक्त संत ॥
 नृत्य गायन वादन होत । प्रभूचें लक्ष सर्वांकडे ॥३॥
 प्रभु डोलती कांहीं करिती । परंतु सर्वावधानी वृत्ती ॥
 गुण दोष अचूक दाविती । संभावनाही उदारपणें ॥४॥
 जनमानस हेतु कथिती । कसलीही इच्छा पुरविती ॥
 अयोग्य वासना सुधारती । कपटा शिक्षा गुप्तपणें ॥५॥
 एकदां एक घोडेस्वार । येऊन सांगे दीन फार ॥
 घोडा मेला कुटुंब जर्जर । अश्वार्थ सहस्र रुपये द्या ॥६॥
 ऐकून प्रभु म्हणती सत्वर । कां थांबसी तूं आजवर ॥
 उद्या मिळे धन हजार । घोडेस्वार संतोषला ॥७॥
 दुसरे दिवशीं मिळे धन । स्वार निघे नमस्कारून ॥
 इतक्यांत त्याला हुडकून । तेथें एक इसम ये ॥८॥
 त्याला माहीत नसे कपट । सांगे रडून माहिती स्पष्ट ॥
 एका एकीं घोड्यास कष्ट । रात्रींच मेला काय करूं ॥९॥
 आपल्या घोड्यास दडवून । सांगे माणसा राख जपून ॥
 माणिकपदीं तो येऊन । सहस्र रुपये मागतसे ॥१०॥
 त्याचें कपट उघडें झालें । काळें ठिक्कर शरीर पडलें ॥
 प्रभूनीं मग सांत्वन केलें । धनार्थ खोटे सांगु नये ॥११॥
 जा घे आतां घोडा नवीन । निर्वाह कर धंदा करून ॥
 माणिकप्रभु भगवान । त्याला नमन भावें असो ॥१२॥

हजारों लोक ये जा करीत । स्त्रीपुरुषां कडक शिस्त ॥
 प्रभु बायकांशी न बोलत । व्यंकम्मा मार्फत इच्छा पुरे ॥१३॥
 संध्याकाळीं प्रभु फिरत । मग दत्तगादीकडे येत ॥
 तेथें यात्रा जन समस्त । दर्शन घेती स्वस्थपणें ॥१४॥
 रात्रीपर्यंत असें चालत । कधीं कधीं पहांट होत ॥
 जरी लोक असंख्य येत । तरीही तसेच कांहीं दिन ॥१५॥
 नाहीच थंडी वारा ऊन । नाही शौच मुखमार्जन ॥
 प्रभु रहाती स्वस्थ बसून । भक्तांची आर्त पुरवावाया ॥१६॥
 भक्तकामना ओळखून । खुणेचे शब्द पटवून ॥
 भक्तजनां संतुष्ट करून । प्रभु उठती सावकाश ॥१७॥
 कधीं आपल्या गुंफेतून । नाही बाहेर आठही दिन ॥
 तशीच झोंप जागरण । योगसामर्थ्य अलौकिक ॥१८॥
 कधीं गंधर्वासम गायन । कधीं अलंकार घालून ॥
 भरजरी पोशाख करून । स्वामी सुंदर बसतसे ॥१९॥
 कधीं फाटकीं वस्त्रें दिसती । कधीं रिकाम्या गप्पा होती ॥
 कधीं गणिका यागन करिती । कधीं वैदिक वेदघोष ॥२०॥
 विविध जन जसे येती । तसे त्यांशीं प्रभु दिसती ॥
 शेट सावकारही येती । राजे अमीर उमराव ॥२१॥
 गरिबा पासून श्रीमंत । यांची गर्दी प्रभु सभेंत ॥
 हत्ती घोडे पालख्या असत । मेणे स्वार शिबंदी ॥२२॥
 परंतु प्रभु सदा विरक्त । दीनदयाळू विनोदी शांत ॥
 गादी खालून काढिती हात । हजारों रुपये वांटिती ॥२३॥
 बैठकी नंतर सेवेकरी । गादी नीट पहाती बरी ॥
 परंतु कधीं दमडी तरी । तेथें दिसली असें न घडे ॥२४॥
 पालखी छत्री अबदागीर । धाडिती राजे प्रज्ञापूर ॥
 अक्कलकोटीं प्रभुवर । यावे असा भाव त्यांचा ॥२५॥

माणिक वदती उत्तर । आपण विरक्त फकीर ॥
 जवळ शंकराप्पा उदगीर । त्याला म्हणती घेऊन जा ॥२६॥
 माणिक प्रेमानें सांगती । विनम्र उदगीर स्वीकारिती ॥
 गरीब माणूस श्रीमंती । साधु औश्वर्य पावला ॥२७॥
 चार कोस परिसरांत । त्याला दिव्य दृष्टि लाभत ॥
 सत्पुरुष लोक म्हणत । साधु त्याचे वंशजही ॥२८॥
 हुमणाबादेस वीरभद्र । कुलदेव सुखसमुद्र ॥
 त्याच्या यात्रेस भक्त वृंद । मनोभावे येत असती ॥२९॥
 जयाप्पा सोनार दर्शनास । घेऊन सर्व कुटुंबास ॥
 येतां अके वार्ता विशेष । जवळ माणिक साधु असे ॥३०॥
 मग माणिक नगरीं येत । सर्व मंडळी दर्शन घेत ॥
 प्रभु त्यासी जवळी घेत । सोडिला ताईत हार्तीचा ॥३१॥
 सुवर्ण ताईत पेटेंत । प्रभुभविष्य पिता ठेवीत ॥
 तें वाचिती प्रभु समस्त । आणि जाळिती दिव्यावर ॥३२॥
 विभूति अंगास लाविली । तात्या विचारिती त्यावेळीं ॥
 प्रभु मुखें माहिती कळली । बापूपुत्र माणिक हे ॥३३॥
 ऐकून सोनार गर्हिवरे । बापू मनोहर शब्द खरे ॥
 प्रभूंचा जन्म दिवस स्मरे । तेव्हांच भविष्य ते लिहिती ॥३४॥
 सांगती पेटी ठेव जपून । मुलास द्यावी तूं नेऊन ॥
 तसें अवचित ये घडून । जयाप्पा आनंदी जाहला ॥३५॥
 पित्याची मैत्री दाट होती । माणिक त्याला शांतविती ॥
 सोनार सांगे मोक्ष प्राप्ती । व्हावी आतां प्रभु कृपें ॥३६॥
 माणिक सप्रेम सांगती । संसारआशा नाही चिर्ती ॥
 उतावीळ साधका मुक्ती । केव्हांही देती सद्गुरु ॥३७॥
 तरी आतां घरीं चलावें । मागून भांडण नसावें ॥
 अशी व्यवस्था करून व्हावें । सिद्ध मोक्षास जावया ॥३८॥

तत्काळ मुक्ति सत्य मिळेल । सोनार वंदी माणिकबोल ॥
 निकट मंडळीस ते वेळ । सांगे पूर्वील माहिती ॥३९॥
 मग सोलापुरास गेला । त्याचा बहुत गोतावळा ॥
 श्रीमंत म्हातारा चांगला । केली व्यवस्था मागची ॥४०॥
 माणिक मनोहर बोल । खरी होण्याची आली वेळ ॥
 म्हणे आतां मुक्त ये वेळ । तात्काळ देहपात घडे ॥४१॥
 प्रभुपर्दी निष्ठा बसली । वासना कांहीं नाही उरली ॥
 जिवा शिवाची भेट घडली । मुक्ति मिळाली प्रभुकृपें ॥४२॥
 जयाप्पा सोनार श्रद्धावान । मनोहर बापूस मानून ॥
 कुटुंबी सौख्य पूर्ण भोगून । सद्गुरु कृपें मोक्ष मिळवी ॥४३॥
 सात मुलगे सवें घेऊन । एकदां येत एक माळीण ॥
 गाजरें आणी डोक्यावरून । प्रभु तेव्हां स्नान करिती ॥४४॥
 कवणाचेंही न ऐकून । प्रभूंना धरी कवटाळून ॥
 हात फिरवी तोंडावरून । प्रेमाश्रु न्हाऊं घालिती ॥४५॥
 मग ती सांगे आठवण । बचंमाचा पुत्र लहान ॥
 लाडवंतीस लीला करून । रल्या भाऊ संतोषवी ॥४६॥
 एकदां माझ्या पाटीमधून । सात गाजरें घे उचलून ॥
 सात मुलगे होती म्हणून । गोड भाषण करीतसे ॥४७॥
 तेच मुलगे हे आणून । दाखवावे आलें म्हणून ॥
 पाहिलें देवा डोळे भरून । तूंच राजा राज्य कर ॥४८॥
 प्रभुही गेले भारावून । बोलती विनोदी वचन ॥
 गाजरी मुलगे हे एकूण । गाजरा सारखे दिसताती ॥४९॥
 गाजरें ठेवून घेतलीं । भोजन करिती सगळीं ॥
 प्रसाद लुगडें चोळी दिली । त्यांचा उत्कर्ष होतसे ॥५०॥
 हुमणाबादीं वृद्ध ब्राह्मण । विद्वान वक्ता प्रभुला लीन ॥
 त्याचें पाऊणशें वयमान । प्रभु प्रसन्न त्याचेवरी ॥५१॥

वय साठ पत्नी म्हातारी । प्रभूला पुत्र मानी अंतरीं ॥
 भाविक पतिव्रता नारी । परी संतान पोटीं नसे ॥५२॥
 एकदां प्रभूकडे दंपती । बसे सद्भाव त्यांचे चिर्ती ॥
 व्यंकम्मा योगिनी झाली येती । करी नमन प्रभुपदीं ॥५३॥
 प्रभु पुसती तिला सत्वर । नाही आलीस दिवस चार ॥
 व्यंकम्मा देतसे उत्तर । मासिक पाळी पापाची ॥५४॥
 प्रभु सांगती दे कोणास । ती म्हणे मी देऊं कुणास ॥
 प्रभु म्हणती या ब्राह्मणीस । पाणी सोडून आतां दे ॥५५॥
 तसें मग ती करीतसे । तिला विटाळ होत नसे ॥
 ब्राह्मणीस पाळी येतसे । आणि गर्भिणी जाहली ॥५६॥
 दहा मासांनीं पुत्र होत । दंपतीला आनंद बहुत ॥
 मुला नांव माणिक ठेवीत । धन्य महिमा सद्गुरुंचा ॥५७॥
 हुमणबादीं माणिक-भक्त । माणिक ब्राह्मण होत संत ॥
 प्रभुकृपा त्यावर होत । प्रसिद्धी फार जाहली ॥५८॥
 माणिक सद्गुरु कृपावंत । दंपतीचें मन जाणत ॥
 इच्छेसमान दिला सुत । नमन प्रभूला नित्य असो ॥५९॥
 भालकीचे माणिक भक्त । आबाराव नायब असत ॥
 माणिकनगरीं भावें येत । सेविती प्रभुचरणांसी ॥६०॥
 वसूल भालकी तालुक्याचा । दहा हजार पाठविण्याचा ॥
 उंटावर लादून साचा । जाती घेऊन हैद्राबादीं ॥६१॥
 श्रीप्रभु-प्रसाद घेऊन । जावें असें मनीं इच्छून ॥
 माणिकपदीं ते येऊन । नमिती भावें आदरें ॥६२॥
 यवनांचा ग्यारवी सण । त्यानिमित्त घ्यावया दान ॥
 फकीर मौलवी जमून । गर्दी नगरीं केलीसे ॥६३॥
 दरबारी थाटांत गादीवर । बसती माणिक मनोहर ॥
 खैरात चालू निरंतर । असतां हेतु निवेदिला ॥६४॥

प्रभु म्हणती सर्व वसूल । आणावा येथेंच येवेळ ॥
 आबाराव शांत निश्चल । दहा हजार रुपये दिले ॥६५॥
 त्यांचीही खैरात करून । आबांस प्रसाद देऊन ॥
 घरींच दिलें पाठवून । आबा निघती आनंदी ॥६६॥
 भालकीचा नबावी लेखक । नबाबा कळवी टांकोटांक ॥
 नबाब बने अंगारक । म्हणे कैद आबास करा ॥६७॥
 दुसरें पत्रही वाचिलें । आबांनीं हुंडीनें पाठविले ॥
 हुंडणावळीसह सगळे । रुपये वसूल भालकीचा ॥६८॥
 म्हणे आबाराव इमानी । फायदा हुंडी पाठवूनी ॥
 केला म्हणून याच क्षणीं । बढती खुषीनें दिलीसे ॥६९॥
 स्वारा पाठविला त्वरित । उंची दुशाला आज्ञेसहित ॥
 नबाबी लेखकातें करीत । कमी नोकरीमधून ॥७०॥
 आबा न जाती कचेरींत । मग प्रभु स्वहस्तें लिहीत ॥
 आबाराव नायब जात । आपलें काम पहावया ॥७१॥
 तेव्हाच नबाबाचा स्वार । पोंचला येऊन सत्वर ॥
 आनंदा नसे पारावार । आबा प्रभूला चिंतिती ॥७२॥
 हैद्राबादीं घेऊन रक्कम । जातां भक्ता अपार श्रम ॥
 म्हणून माणिक अनुपम । प्रेम दाविती भक्तावरी ॥७३॥
 माणिक प्रभूस करुणा । भक्ताची येऊ प्रतिक्षणा ॥
 त्यांच्या पदीं अंतःकरणा । ठेवून प्रचिती पहावी ॥७४॥
 आबाराव परम भक्त । प्रभुपदींच त्यांचें चित्त ॥
 प्रभूला साष्टांग प्रणिपात । भावें माझा सदा असो ॥७५॥
 भक्त तुकाराम धनगर । व्हावा स्वरूप-साक्षात्कार ॥
 म्हणून भावें नमस्कार । करून प्रार्थी प्रभुवरा ॥७६॥
 ग्रंथ आत्मरूप-प्रतीती । वाचावया प्रभु सांगती ॥
 कृपेनें त्याला हा ग्रंथ देती । ओवीरूप लहानसा ॥७७॥

आवडीनें घेऊन गेला । रोज प्रेमें वाचू लागला ॥
 परंतु साक्षात्कार त्याला । नाही झाला परत ये ॥७८॥
 विनंती करून सांगत । पोकळ साधनें नकोत ॥
 तुम्ही प्रभु देव साक्षात । उद्धार माझा करावा ॥७९॥
 भोळ्या भावाचा प्रेमळ भक्त । पाहून प्रभु हंसून म्हणत ॥
 आतां जावें भंडारखान्यांत । झोळी प्रसाद घ्यावया ॥८०॥
 घोंगडी प्रभुकडे ठेवून । भक्त प्रसादा करी गमन ॥
 प्रभूनीं घोंगडी पांघरून । भक्तांस दिली तो येतां ॥८१॥
 तुकाराम घेई अंगार । लगेच घडे साक्षात्कार ॥
 समाधि लागून सत्वर । डोलूं लागला आनंदें ॥८२॥
 प्रभु पुसती काय झालें । भक्त सांगे सर्व जाणलें ॥
 आजवरी मी जें इच्छिलें । तेंच मिळालें तव कृपें ॥८३॥
 विदेही तुकाराम धनगर । भोळा भाव त्याचा स्थिर ॥
 धन्य माणिक गुरुवर । नमन प्रभुपदीं प्रेमानें ॥८४॥
 प्रभु-कीर्ति पसरे फार । होत निजाम दर्शनातुर ॥
 म्हणून विश्वासू नोकर । पाठवी प्रभूना आणावया ॥८५॥
 राज-ऐश्वर्य बरोबर । साठ हजारी जहागीर ॥
 धाडी सनद दावी आदर । राजा निजाम सम्राट ॥८६॥
 प्रभुपार्शीं तशी विनंती । होतां माणिक त्वरें सांगती ॥
 फकीर-वृत्ति येथें वस्तीं । हीच बळकटी समजावी ॥८७॥
 दाही दिशा जोडिती कर । आम्हां कशाला जहागीर ॥
 कांहीं कामना असे जर । तर येऊन भेटावे ॥८८॥
 प्रभु येथें सर्व देणार । ठेवणें मनीं स्थिर विचार ॥
 सनद सरंजाम माघार । पाठवी माणिक सद्गुर ॥८९॥
 अनंतकोटी ब्रह्मांडांत । माणिक सत्ता विराजत ॥
 प्रभु प्रेमळ भावेंच तृप्त । राजैश्वर्य व्यर्थ तेथें ॥९०॥

पूर्वीपासून प्रभूची प्रीती । अक्कलकोटचे लोक येती ॥
 आपल्या गांवीं बोलाविली । माणिक म्हणती अवश्य ॥११॥
 एकदां दिगंबर दत्त । नृसिंह यति अवधूत ॥
 माणिक दरबारीं येत । सर्वे दोन दिव्य यती ॥१२॥
 माणिक प्रभु गादीवर । तेथेंच बसले दिगंबर ॥
 दोघे एकच दत्तावतार । दुजा भाव तेथें नसे ॥१३॥
 जवळ बाबा सबनीस । माणिक प्रेमें सांगती त्यास ॥
 पूर्वी कथिलें आमचा वास । होईल तुमच्या प्रज्ञापुरीं ॥१४॥
 दोन वर्षांनीं हे येतील । नृसिंह सांगती येऊं चल ॥
 आश्चर्यचकित लोक सकळ । बाबा वंदिती दोघांना ॥१५॥
 माणिक नृसिंह त्रिरात्रभर । तेथेंच बसले लोक दूर ॥
 व्हावयासी जगदुद्धार । चाले हितगुज दोघांचें ॥१६॥
 बौद्धिक शिक्षण कर्कश । सर्वे पाहिजे भाव श्रद्धांश ॥
 ईश्वर ज्योतीचा प्रकाश । नितांत गरज याकाळीं ॥१७॥
 नृसिंह मंगळवेढीं गेले । प्रज्ञापुरीं राहूं लागले ॥
 माणिक प्रभु प्रकर्षले । कीर्ति वाढली बहुवस ॥१८॥
 नंतर होऊन ते यती । स्वनगरीं समाधि घेती ॥
 अक्कलकोटी नृसिंह यती । विशेष प्रसिद्धी पावले ॥१९॥
 माणिक नृसिंह श्रीदत्त । त्यांना साष्टांग प्रणिपात ॥
 सदसष्टावा अध्याय घेत । प्रेमें माणिक दत्त यती ॥१००॥

श्रीगुरुदत्तात्रेयर्पणमस्तु

अध्याय ६८ वा

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरवे नमः॥
 श्रीनृसिंहभान यति । माणिक प्रभूंना भेटती ॥
 दोघे भविष्य ठरविली । भक्तांस देती सूचना ॥१॥
 दोघे सिद्ध दत्तावधूत । माणिक-स्थान स्थिर असत ॥
 नाना भक्त येती सतत । प्रभु पुरविली वासना ॥२॥
 श्रीनृसिंह सरस्वती । नाना स्थानीं सदा फिरती ॥
 भक्त-कामना पुरविली । दत्ता वाटलें स्थिर व्हावें ॥३॥
 धरिली माणिक प्रभु-काया । भक्तां त्यांची अपार माया ॥
 सदा ठेविली कृपा-छाया । नृसिंह माणिका नमन असो ॥४॥
 लीलावतारी दत्तावधूत । इतरांना ते दोन दिसत ॥
 परंतु एकच ते श्रीदत्त । त्यांना नमस्कार असो ॥५॥
 मंगळवेढे गांवांतून । मोहोळांत नृसिंहभान ॥
 दिगंबर बाबांस नमन । लोकहिता सदा फिरती ॥६॥
 ओढा मोहोळ गांवाजवळ । त्याच्या कांठीं गुहा निर्मळ ॥
 गुप्त असे बहुत काळ । मोठा पाषाण मुखासी ॥७॥
 श्रीगुरु लाविली काढिली । गांवीं रानीं सदा फिरती ॥
 नाना रूपें गुरु धरिली । वागती स्वच्छंदपणानें ॥८॥
 ब्राह्मणपुत्र त्या गांवांत । वायूनें जाहला मूर्च्छित ॥
 नाना उपाय व्यर्थ जात । सर्वांनीं आशा सोडिली ॥९॥
 मग कोणी तेव्हां म्हणती । येथें फिरती एक यती ॥
 दिव्य दिसते त्यांचीं कांती । त्यांना तरी दाखवावें ॥१०॥
 गुहा-तोंडाकडे मंडळी । ब्राह्मणासह त्वरें जमली ॥
 ढळेना शिळा मग त्याकाळीं । स्तवन चाललें भक्तीनें ॥११॥
 लोकांची प्रार्थना ऐकून । गुहे बाहेर गुरु येऊन ॥
 सांगती सूचक वचन । धीर वाटला विप्राला ॥१२॥

घरीं जातसे आनंदानें । पुत्र जिवंत गुरुकृपेनें ॥
 फुलून प्रेमें सर्वांचीं मने । श्रीगुरु-महिमा वर्णिली ॥१३॥
 थोर सदगुरु मरण नाशी । नंतर तिसऱ्या दिवशीं ॥
 विप्रादि येती श्रीगुरुपाशीं । काय आनंद वर्णावा ॥१४॥
 गवे स्वामीही लिंगायत । श्रीगुरुचे अनुग्रहीत ॥
 तेथें येती लोक बहुत । जयजयकार होतसे ॥१५॥
 श्रीगुरु येतांच बाहेर । सर्व घालिती नमस्कार ॥
 माहिती सांगती सत्वर । गुरुकृपेनें घडली जी ॥१६॥
 श्रीगुरु देती आशीर्वचन । सर्व परतले आनंदून ॥
 श्रीगुरुदत्त दयाघन । पावन करी लोकांसी ॥१७॥
 मोहोळ गांवी शिल्पकार । जेथें असती दिगंबर ॥
 तेथें जातसे निरंतर । नमन भावें करितसे ॥१८॥
 त्याचें होतें कुलदैवत । श्रीमल्हारी म्हाळसाकांत ॥
 त्याचें दर्शन व्हावें मनांत । श्रीगुरु चित्त जाणती ॥१९॥
 गुरु सांगती पहा त्वरित । स्वतः बनले कुलदैवत ॥
 शिल्पकार हात जोडीत । असीम आनंद भक्ताला ॥२०॥
 मोहोळगांवी नाना खेळ । श्रीगुरु दाविली सदाकाळ ॥
 श्रीगुरुचें चरणकमळ । वाटे आधार लोकांना ॥२१॥
 सूचक बोल आपोआप । पटती भक्तां जातसे ताप ॥
 श्रीगुरु सर्वां मायबाप । नमन त्यांना सद्भावे ॥२२॥
 ग्रामीण काव्यें कधीं गाती । किंवा वेद वाक्यें पठती ॥
 पांडुरंगा सखा म्हणती । भजन करिती शंकराचें ॥२३॥
 केव्हां समाधिस्थ दिसती । केव्हां वेड्यापरी वागती ॥
 केव्हां आचार-निष्ठा मती । गुरुच्या वृत्ती अनंत ॥२४॥
 मोहोळगांवीं प्रेमे वस्ती । गुरु कांहीं काळ करिती ॥
 मग तेथून पुढें जाती । एका मंदिरीं सोलापुरीं ॥२५॥

हावभाव वेड्यासमान । तसेंच विलक्षण बोलून ॥
 बालोन्मत पिशाच वर्तन । परमहंस दाखविती ॥२६॥
 घ्यावया देवाचें दर्शन । येत असती बहुजन ॥
 श्रीयतिवरांस पाहून । करिती तर्क नानापरी ॥२७॥
 चिंतो सखाराम टोळ । मनीं म्हणे हे कोण कोठील ॥
 गुरु म्हणती काय कळेल । सांगे वेदच एक पंथ ॥२८॥
 टोळ ब्राह्मण चपापले । सिद्ध म्हणून समजले ॥
 चिकित्सा करून बनले । भक्त प्रेमें श्रीगुरूचे ॥२९॥
 पुढें बनले कारभारी । अक्कलकोट संस्थानावरी ॥
 श्रीनृसिंह दत्त गिरनारी । अक्कलकोटीं स्थित होती ॥३०॥
 यतिवर सोलापुरांत । असतां सिद्धेश्वर तळ्यांत ॥
 पाणी न राहिलें किंचित । लोक बहुत त्रासले ॥३१॥
 यतीश्वर कळवळत । तडागतटी मूत्र करीत ॥
 पर्जन्य पडला अवचित । पाणीच पाणी जाहलें ॥३२॥
 साधु मौनी बुवा मुकुंद । सोलापुरीं फार प्रसिद्ध ॥
 नृसिंहयति परमानंद । देती त्यासी अनुग्रहें ॥३३॥
 गुरुलीला होत अमित । मग अक्कलकोटीं जात ॥
 प्रज्ञापुरही त्याला म्हणत । श्रीगुरुदेवा नमन असो ॥३४॥
 माणिक-भक्त सबनीस । येऊन अक्कलकोटास ॥
 सांगे येथें होईल वास । नृसिंह माणिक दत्ताचा ॥३५॥
 दोन वर्षानीं गुरु येतील । प्रेमळ भक्त उतावीळ ॥
 अलख निरंजन दयाळ । केव्हां भेटती आपणां ॥३६॥
 श्रीनृसिंह सरस्वती । अक्कलकोटाबाहेर येती ॥
 गोरक्षकांते विचारिती । यावें काय तव ग्रामीं ॥३७॥
 गोपाळ सांगे अवश्य यावें । गुरु योजिती गावांत जावें ॥
 नृसिंहभाना वंदूं भावें । अनंत ब्रह्मांड-नायका ॥३८॥

शके सत्राशें एकूण अंशी । अश्विन शुद्ध पंचमीसी ॥
 बुधवारीं प्रज्ञापुरासी । बुधवार पेठीं गुरु येती ॥३९॥
 खंडोबाचे देवाल्यांत । ओट्यावर गुरु बसत ॥
 श्रीगुरु तेथें निद्रा घेत । वृत्त समजले लोकांना ॥४०॥
 चिंतो टोळ सबनीस भक्त । तसेच अन्य लोक बहुत ॥
 श्रीगुरुपदीं येती त्वरित । नमिती भावें आदरें ॥४१॥
 श्रीनृसिंह यतिवर दत्त । असे, लोकांस भक्त सांगत ॥
 पुराणिक जोशी विनवीत । प्रेमें पावन करा घरें ॥४२॥
 मग तिकडे श्रीगुरु जाती । अन्य ठायीं ज्या लीला होती ॥
 त्याही बहु लोकां कळती । लोक करिती नमस्कार ॥४३॥
 राज-गणपति-मंदिरीं । गुरु जाती त्या अवसरिं ॥
 मालोजी नृपति सत्तरी । येऊन वंदिती गुरुराया ॥४४॥
 दाजी भोसले माणिक भक्त । तेही येती नृपासहित ॥
 माळा श्रीफळ राजे अर्पित । गुरु प्रसन्न जाहले ॥४५॥
 काषायवस्त्रासह श्रीफल । मालोजीस देती दयाळ ॥
 दाजी भक्ताचे गळ्यांत माळ । प्रेमें घालिती श्रीगुरु ॥४६॥
 अक्कलकोट संस्थानावर । मालोजी भोंसले नृपवर ॥
 तेव्हां असती भाविक फार । श्रीगुरु त्यांना भेटले ॥४७॥
 नगर-वेशीच्याजवळ । मग गेले गुरु दयाळ ॥
 तेथें आला छलक खल । रिसालदार दुष्ट यवन ॥४८॥
 देई गुडगुडी सत्वर । नाहीं विस्तव तिच्यावर ॥
 गुरु ओढितां देखती नर । अग्नि सतेज त्या ठायीं ॥४९॥
 रिसालदार पस्तावून । गुरुराया करी नमन ॥
 म्हणे अपराधी महान । क्षमा करावी वली तुम्ही ॥५०॥
 अभय देती गुरुवर । पुसे एक हो यतिवर ॥
 आपला कोणी आपनर । येथें असे का दयाळा ॥५१॥

गुरुनाथ देती उत्तर । येथेंच आहे विप्रवर ॥
 त्याचा आमुचा पूर्वापार । संबंध आहे चांगला ॥५२॥
 मग त्या ब्राह्मणा बोलाविलें । गुरुंनीं त्यांसी अलिंगिलें ॥
 सांगती स्मरण करी भलें । आमुचाच तूं अससी ॥५३॥
 नंतर त्याला ज्ञान झालें । त्यानें भावें नमन केलें ॥
 गुरुनाथ त्याला म्हणाले । अक आलों कशास तें ॥५४॥
 सद्धर्म दावण्या लोकांस । व तुझेंही ऋण फेडण्यास ॥
 प्रेमें पातलों या ठायास । आतां चिंता करूं नको ॥५५॥
 तो भक्त चोळाप्पा ब्राह्मण । यतिवरा करी वंदन ॥
 स्वगृहीं जातसे घेऊन । श्रीगुरुनाथा त्यावेळीं ॥५६॥
 गुरुपदीं मन ठेवून । गुरुची सेवा रात्रंदिन ॥
 चोळाप्पा करी संतोषून । पूर्व भक्त तो जन्मांतरी ॥५७॥
 श्रीगुरु तेथें आल्यावर । पाऊस पडे भरपूर ॥
 संतोष पावती नारी नर । धान्यहि पिकलें उत्तम ॥५८॥
 श्रीगुरु सुखाचा सागर । लोकां आनंद निरंतर ॥
 चोळाप्पाची गरिबी फार । तरी तो उदार गुरुकृपे ॥५९॥
 अक्कलकोट परिसर । पुण्यवंत गुप्त साचार ॥
 प्रकट करिती यतिवर । पवित्र क्षेत्र या जगतीं ॥६०॥
 सदाचरण श्रेष्ठ साधन । परंतु साध्य ईश्वरी ध्यान ॥
 हें तत्त्व मनीं उमजून । तरतम भावें वागावें ॥६१॥
 धर्मवर्तन सनातन । सर्वा चिंतावें समाधान ॥
 दांभिक धार्मिक वर्तन । देवाजीला न आवडे ॥६२॥
 लौकिक गुप्तही प्रकारें । सुखी असो जीव सारे ॥
 आंत बाहेर शुद्धाचारें । प्राप्त सन्मार्गे वागावें ॥६३॥
 फक्त आचार साध्य नाहीं । त्याच्याही पुढें देव राही ॥
 असें जाणून सर्वदाही । गुरफटूं नका आचारिं ॥६४॥

ज्याचा चांगला परिणाम । तोच मानावा शुद्ध धर्म ॥
 आचार टरफल उत्तम । आंत पवित्र दाणा हवा ॥६५॥
 दाण्याशिवाय टरफल । दंभवर्तन सदा काळ ॥
 एकच ब्रह्म सत्य निर्मल । अखंड शाश्वत परमात्मा ॥६६॥
 याची जाणीव सदोदित । वसते शुद्ध मानसांत ॥
 आचार विचार झगड्यांत । विचार मुख्य मानावा ॥६७॥
 दाण्यासहित टरफल । उत्पन्न करी देव दयाळ ॥
 तसें वागतां ईश जवळ । निर्भय भक्त राही सदा ॥६८॥
 ठसावया असा विचार । गुरु करिती लीला फार ॥
 त्यांना करुया नमस्कार । यति माणिका नमन असो ॥६९॥
 महापुरानें झाडें जाती । परी लव्हाळे स्थिर राहाती ॥
 ताठा नसावा आपल्या चित्ती । अमृत तत्त्व जाणावें ॥७०॥
 कालास बगल देऊन । धर्म पाळावा सनातन ॥
 सर्व जनां अमृतपान । देण्या समर्थ यति दत्त ॥७१॥
 आम्हां नाहीं निर्मळ ज्ञान । दत्ता असों सर्व अज्ञान ॥
 तरी दयाळा कृपा करून । वागवुन घ्या प्रेमानें ॥७२॥
 कशाचीही उपमा सान । असेच दत्त दयाघन ॥
 अकलकोटा नृसिंहभान । राहाती फिरती सभोवतीं ॥७३॥
 सहस्रावधि लोक येती । श्रीगुरु इच्छा पुरविती ॥
 मना ठसे असें बोलती । अंतर्साक्षी गुरुनाथ ॥७४॥
 पहाटे पासून लोक येती । रात्रीं गुरुदेहा विश्रांती ॥
 कधीं रात्रींही भक्त येती । स्वामि समर्थपदांकडे ॥७५॥
 कोणा घरीं वा मैदानांत । टेकडीवर वा गांवांत ॥
 गुरु दिसती देवळांत । अथवा कांट्यां धोंड्यांमध्ये ॥७६॥
 सर्व जातीच्या जनाघरीं । श्रीगुरु जाती निरंतरीं ॥
 बाल सूर्यासम नरहरी । मनोहर मूर्ति दिसतसे ॥७७॥

अन्य गांवांचे लोक येती । त्यांना न कळे गुरुची वस्ती ॥
 कांहीं लोक त्यांना दाविती । पैसे घेऊन श्रीगुरु ॥७८॥
 जेथें जेथें श्रीगुरु जाती । तेंही स्थान लोक पूजिती ॥
 पादुका वगैरे ठेविती । मिळविती द्रव्य असें ही ॥७९॥
 गुरुमुर्तीच्या नांवावर । करूनियां नाना प्रकार ॥
 पोट भरिती नारीनर । बरें तेथें वाईटही ॥८०॥
 परी कोणासी न निंदावें । स्वकार्यासी लक्ष ठेवावें ॥
 श्रीगुरु जाणती बरवें । शिक्षा कृपा भावापरी ॥८१॥
 निंदाफल असे वाईट । विचार केल्या कळे नीट ॥
 गुरुनाथा भजा अवीट । मग होतसे समाधान ॥८२॥
 दिव्याकडे असे अंधार । परी दिव्याचा प्रकाश फार ॥
 अंधार म्हणून दिवा दूर । विवेकी नर न लोटिती ॥८३॥
 गुरुकृपें सर्व संशय । सदाकाळा नासून जाय ॥
 दुष्टांनाही गुरुची सोय । कालांतरें कळतसे ॥८४॥
 गुलाबाचे फुल सुंदर । वासही ये मस्त मधुर ॥
 कांटे असती देंठभर । म्हणून कोणी न टाकी ॥८५॥
 फणसाचें अंग कांटेरी । गोड गन्यांचीं आंत नगरी ॥
 डाग दिसती सूर्यावरी । परंतु अवश्य विश्वाला ॥८६॥
 चंद्र लहान मोठा होई । परी सर्वा आनंद देई ॥
 मधुविद्या सार संग्रही । श्रीदत्तांना सदा प्रिय ॥८७॥
 ज्ञाताकडून अज्ञात कळे । किती जरी दृष्टांत दिले ॥
 श्रीगुरु त्यांहून चांगले । गुरूला उपमा श्रीगुरुची ॥८८॥
 चोळाप्पाला गुरु म्हणती । चौल जैन पण त्या प्रती ॥
 गुरूचे बोल आवडती । गुरु वदती हवे तसे ॥८९॥
 चोळाप्पाची सासू म्हणाली । गुरो आपण साधुमाउली ॥
 परी काय करूं या कालीं । धान्य मुळींच घरीं नसे ॥९०॥

कोण आपून इतक्यांत । ठेविलें धान्य तिच्या पुढ्यांत ॥
 स्वयंपाक उत्तम होत । भोजन मिळालें सर्वांना ॥९१॥
 असे केव्हां प्रकार घडत । सासू कांता सोंवळ्या बहुत ॥
 गुरुनाथा दूर वाढीत । गुरु जेविती स्वस्थपणें ॥९२॥
 केव्हां आपण घरांत जाती । त्यांचें अन्न दूर करिती ॥
 आपण स्वयेंच रांधिती । जेविती भात ताक भाजी ॥९३॥
 त्या बायांचे फार सोवळे । नृसिंह गुरु एकादे वेळे ॥
 शिवून पदार्थ सगळे । बाईमतें भ्रष्ट करिती ॥९४॥
 कधीं विचित्र ते करिती । स्वयंपाकाचीं भांडीं घेती ॥
 आंत शौच करून हंसती । सोंवळे विटलें बाईचें ॥९५॥
 पण गुरूचें प्रेम वाढलें । यतिपदीं मन बैसले ॥
 आचार गौण साध्य भलें । मोक्षमार्ग स्वीकारणें ॥९६॥
 ज्याला हवें शाश्वत सुख । त्यानें धरावा भाव सुरेख ॥
 अविचारें होतसे दुःख । शुद्ध आचार असतांही ॥९७॥
 विचार उत्तम सुधारा । मुख्य लक्ष तेथेंच धरा ॥
 आणि पाळा योग्य आचारा । मग कल्याण होतसे ॥९८॥
 असा बोध ठसावयास । गुरूच्या लीला बहुवस ॥
 गुरुपदीं कसलाही त्रास । भक्तलोकां होत नसे ॥९९॥
 माणिक नृसिंहभान यती । त्यांना असो भावें प्रणती ॥
 अडसष्टावा अध्याय घेती । अर्पितां श्रीदत्त प्रेमानें ॥१००॥